

•
ANALELE ȘTIINȚIFICE
ALE
UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA”
DIN IAȘI
(SERIE NOUĂ)

ISTORIE

TOM LXIX
2023

Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Nelu Zugravu (Iași), Neculai Bolohan (Iași), Alexandru-Florin Platon (Iași),
Petronel Zahariuc (Iași), Ștefan S. Gorovei (Iași), Maria Magdalena Székely
(Iași), Cristian Ploscaru (Iași), Claudiu Topor (Iași), Gabriel Leanca (Iași),
Gheorghe Iacob (Iași), Ovidiu Buruiană (Iași), Victor Spinei, membru al
Academiei Române (Iași), Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române
(Cluj-Napoca), Ovidiu Cristea (București), Antal Lukács (București), Ion
Eremia (Chișinău), Ion Varta (Chișinău), Dennis Deletant (Londra),
Carol Iancu (Montpellier), Hans-Christian Maner (Mainz).

COMITETUL DE REDACȚIE:

Laurențiu Rădvan (redactor șef),
Lucrețiu Mihailescu-Bîrliba, Ionuț Nistor, Adrian-Bogdan Ceobanu,
Adrian Vițalari (secretar de redacție),
Mihai-Bogdan Atanasiu (secretar de redacție).

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în textele publicate revine în
exclusivitate autorilor.

Coperta I: Constantin Diamandi, ministru plenipotențiar al României la Paris,
sosind la Palatul Élysée (L'illustration, 8 ianuarie 1927, imagine din col. Adrian-
Bogdan Ceobanu)

Manuscrisele, cărțile și revistele propuse pentru schimb,
ca și orice corespondență se vor trimite redacției:

Laurențiu Rădvan

Facultatea de Istorie
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
B-dul Carol I 11,
700506, Iași, România
Tel.: 40-(0)232-20.12.74
e-mail: radvan@uaic.ro

ISSN 1221-843X
eISSN 2821-4617
Printed in Romania

CUPRINS

Ana Honcu, <i>Initiative édititaire des femmes dans les provinces de Dacie et Mésie Inférieure (Ier-IIIe siècles apr. J.-C.)</i>	7
Lucrețiu Mihailescu-Bîrliba, <i>New data on the salt resources from Ocna Dejului-Sic-Cojocna-Gherla area in Roman Dacia</i>	19
Ioan-Aurel Pop, Alexandru Simon, <i>Moartea „ducelui Valahiei”: situația din Moldova în informațiile Casei de Habsburg din vara anului 1496</i>	27
Andrei Constantin Sălăvăstru, <i>Rebellion and Peace: The paths for conflict resolution in Huguenot and Catholic propaganda during the French Wars of Religion</i>	33
Mihai-Bogdan Atanasiu, <i>Mormintele Cantacuzinilor moldoveni (secolele XVII-XIX)</i>	55
Ștefan Lemny, <i>Istoria ca o poveste: Istoria Imperiului Otoman de Cantemir</i>	83
Petronel Zahariuc, <i>Contribuții la istoria familiei Balș în secolul al XVIII-lea – începutul secolului al XIX-lea, după testamente și foi de zestre</i>	95

Ștefan S. Gorovei, <i>Heraldica teritorială – manifest de putere?</i>	123
Laurențiu Rădvan, <i>Din consecințele Regulamentului Organic: înființarea Eforiei orașului Iași și alegerea primilor săi membri</i>	139
Simion Câlția, <i>Practici științifice și norme sanitare în regulamentele Laboratorului comunal chimico-bacteriologic al Bucureștiului</i>	157
Claudiu-Lucian Topor, <i>Carsten Nielsen and his “controversial” agreements in Romania (1915). Files re-opened in Nazi Germany</i>	169
Iana Bălan, <i>Ofensiva Brusilov: catalizator al negocierilor și al intrării României în război? Câteva ipoteze istoriografice</i>	191

Adrian Vițalaru, <i>Strategic interests and economic cooperation. The beginning of trade relations between Romania and Poland (1920-1921)</i>	207
Ionel Doctoru, <i>„Vrem Ambasadă la Paris!” – Demersurile autorităților române pentru modificarea statutului Legației din capitala Franței (1926)</i>	221
Daniela Popescu, <i>Educație, școli și propagandă în cadrul grupului etnic german din România (1940-1944)</i>	235
Vasile Ungureanu, <i>Le diplomate Alexandru Paleologu</i>	249
Ciprian Nițulescu, <i>Între stema regală și steaua roșie. Aspecte privind personalul diplomatic al României (1947-1952)</i>	263
Iulian Moga, <i>Mama Gabrieli, the contemporary confessor of Georgia</i>	297
Andi Mihalache, <i>Despre tăcere și noile abordări din studiile culturale</i>	311

<i>Recenzii și note bibliografice</i>	339
Alexandru Vulpe, <i>Protoistoria României</i>, ediție îngrijită de Radu Băjenaru, București, Editura Academiei Române, 2020, 308 p. (Bogdan-Ștefan Novac); Irina Nemțeanu, <i>Ipostaze ale locuirii comunităților evreiești din Moldova (1775-1930)</i>, București, Editura Simetria, 2022 (Tudor Gaiță); Andreea Pop, <i>Arhitectura de veci în România. Cimitire, mausolee, edificii funerare în spațiul extracarpatic (1830-1939)</i>, București, Editura Patrimonia, 2021, 224 p. (Ioan Grămadă); <i>Servitorii Statului: funcționari, funcții și funcționarism în România modernă (1830-1948)</i>, coord. Judit Pál, Vlad Popovici, Andrei Florin Sora, Cluj-Napoca, Mega, 2022, 452 p. (Dan-Alexandru Săvoaia); <i>Elita românească și itinerariile modernității. Omagiu Profesorului Mihai Cojocariu</i>, coord. Cristian Ploscaru, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2021, 555 p. (Ion Cârja); <i>Identitățile Chișinăului: Strada 31 August 1989</i>, coord. Sergiu Musteață, Alexandru Corduneanu, Chișinău, 2023, 249 p. (Mihai Anatolii Ciobanu); Paul Brummell, <i>Diplomatic Gifts. A History in Fifty Presents</i>, London, Hurst&Company, 2022, 423 p. (Adrian-Bogdan Ceobanu); James Stourton, <i>British Embassies. Their Diplomatic and Architectural History</i>, photographs by Luke White, London, Frances Lincoln Publishers, 2017, 352 p. (Adrian-Bogdan Ceobanu); Norman Stone, <i>Primul Război Mondial. O scurtă istorie</i>, București, Editura Litera, 2023, 256 p. (Andrei Chirilă); Diana Preston, <i>Opt zile la Ialta. Cum au configurat Churchill, Roosevelt și Stalin lumea postbelică</i>, București, Editura RAO, 2022, 473 p. (Andreea Ioana Ursulescu).	
<i>Abrevieri</i>	361

Între stema regală și steaua roșie. Aspecte privind personalul diplomatic al României (1947-1952)

Instalarea liderului comunist Ana Pauker în fruntea Ministerului Afacerilor Străine, la 7 noiembrie 1947, a condus la situația ca acesta să fie singurul minister unde „comprimarea” a cuprins în scurt timp aproape întregul corp diplomatic și consular, dar și cel tehnico-administrativ¹, motivația oficială (existentă și în cazul unor epurări în august 1947, când Gh. Tătărescu era încă ministru) fiind executarea, în situația dificilă a țării, a unei dispoziții a „Comisiunii ministeriale pentru redresarea economică și stabilizarea monetară”². În 1947-1948 au fost înlăturați aproximativ 650 de salariați³, diplomați și funcționari administrativi, iar între noiembrie 1947 – martie 1948 au fost angajați 268 de oameni (din care 96 membri ai corpului diplomatic și consular)⁴. La 1 decembrie 1948, din 513 salariați doar 42 reprezentau „personal bugetar vechi”⁵, angajați în Ministerul Afacerilor Externe înainte de 7 noiembrie 1947. Știm, de asemenea, că în 1950, din 394 posturi bugetate, erau ocupate doar 155⁶.

Ne-am propus să prezentăm succint o serie de reprezentanți ai aparatului diplomatic al României care și-au desfășurat activitatea în perioada de debut a României comuniste, noiembrie 1947 – iulie 1952, când ministerul a fost condus de Ana Pauker, privind din perspectiva anterioară lui 1947. Diplomați din epoca Antonescu în activitate în noua Republică Populară Română, intelectuali ai României interbelice în calitate de miniștri plenipotențieri ai României după abdicarea forțată a

* Drd., Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați; consilier superior la CNSAS; c.nitulescu@yahoo.com.

¹ Adrian Vițalariu, *Impunerea controlului comunist asupra Ministerului Afacerilor Străine (1944-1948)*, în „Arhivele Totalitarismului”, nr. 1-2 (2013), p. 61-82.

² *Organizarea instituțională a Ministerului Afacerilor Externe. Acte și documente*, vol. II, 1920-1947, editate de Ion Mamina, Gheorghe Neacșu, George G. Potra, Nicolae Nicolescu, București, 2006, p. 490-497, 516-521, 524-525.

³ Andrei Alexandru Căpușan, *Diplomați români de elită*, vol. II, București, Editura „Ars Docendi”, 2009, p. 189.

⁴ Ion Calafeteanu, *Schimbări în aparatul diplomatic românesc după 6 martie 1945*, în vol. *6 martie 1945. Începuturile comunizării României*, București, Editura Enciclopedică, 1995, p. 169.

⁵ Andrei Alexandru Căpușan, *op. cit.*, p. 189, 191-192.

⁶ Cezar Stanciu, *Diplomația românească în slujba lagărului socialist*, în *SMIC*, s.n., vol. 5 (2006), p. 189.

regelui Mihai, dar și schimbări în noul corp diplomatic, dincolo de promovarea principiului „luptei de clasă”, a funcționarilor cu „origine sănătoasă”, în general muncitorească, și a rolului partidului-stat, evidențiind apariția mai multor medici și chiar a unor ingineri, alături de juriști și filologi (unii cu doctorate obținute în perioada interbelică) sau angajarea a numeroase femei, fără a omite reliefaarea originii etnice a noilor diplomați, practic obligatoriu românească până atunci.

Dintre cei 42 de salariați vechi (8% din total) din decembrie 1948 ai MAE (titlatura de Ministerul Afacerilor Străine a fost păstrată până în aprilie 1948), menționăm câțiva diplomați. **Ion Magheru**⁷ reprezintă, într-un sens, un caz singular, deoarece a fost singurul diplomat dinainte de 1944 numit ministru plenipotențiar după 1948. Născut în 1902, ca fiu al lui Titu Magheru (magistrat la Înalta Curte de Casație și Justiție, al cărei președinte onorific a fost după pensionare, bunicul său fiind generalul pașoptist Gh. Magheru)⁸, a absolvit Facultatea de Drept, intrând în Ministerul Afacerilor Străine în 1924 și activând la Constantinopol în 1928, la Berlin în 1928-1930, la Haga în 1930-1931, apoi în 1936-1940, pe când legația din Olanda era condusă de către penalistul de renume internațional **Vespasian V. Pella**⁹ (reprezentant special al României la ONU – New York în perioada iulie 1947 – august 1948, dar cu atribuții retrase oficial la 8 noiembrie 1948, implicat și în aderarea Republicii Populare Române la Organizația Mondială a Sănătății la 9 iunie 1948).

⁷ AMAE, Fond Problema 77, dosar personal nr. M 90.

⁸ Vezi și lucrarea scrisă de Paul Cernovodeanu și Marian Ștefan, *Pe urmele Magherilor (cronica unei familii)*, București, Editura Sport-Turism, 1983, p. 457 și anexa nr. III. Din căsătoria lui Ion Magheru cu Fatima Spaty s-a născut, în 1935, Andrei Magheru (căsătorit, la rândul său, cu actrița Valeria Gagealov), intrat în 1990 în diplomatie, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar, Reprezentant Permanent al României la UNESCO (2004-2006), ales în 2006 președinte al Grupului Ambasadorilor Francofoni la UNESCO.

⁹ Născut în 1897, ca fiu al lui Vespasian Pella, doctor în Drept la Bruxelles, ziarist și deputat din 1901, V. V. Pella a obținut doctoratul în Drept la Paris, devenind profesor la Universitățile din Iași și București, la Academia de Drept Internațional de la Haga. În 1939 era și delegat titular la Comisia Internațională și Europeană a Dunării, între 1943 - 1 octombrie 1944 a fost ministrul României în Elveția, iar la 7 noiembrie 1946 fusese ales și președinte al Asociației de Drept Penal (care adusese reforme legislației penale, principii noi ce au fost aplicate în procesele de la Nürnberg și Tokyo). La 6 ianuarie 1946, V. V. Pella a primit, la Geneva, vizita neoficială a directorului Coordonării de la Președinția Consiliului de Miniștri, Ion Stroescu (nume inițial Zelingher, în realitate un om-cheie al Serviciului Special de Informații), acesta concluzionând în raportul său că „în cazul când chestiunea fondurilor se lămurește prin explicațiile Băncii Naționale [este vorba de suma de 20 milioane franci elvețieni, depusă în Elveția din ordinul lui Mihai Antonescu – n. n.] opinez pentru reactivarea sa (...) ca specialist în pregătirea problemelor României la Conferința Păcii. Sunt convins că va servi serios. (...) Cere să i se dea o serie de tineri – din toate partidele – pentru a-i forma”. O altă notă, posibil tot în urma unui contact între Stroescu și V. V. Pella, menționează că „s-a hotărât să colaboreze sincer cu regimul de azi”, declarând că „nu înțelege să fie trădător” și ar dori să fie numit delegat al României la ONU când țara va intra în această organizație, fiind de părere ca secretar al său să fie „un membru al Partidului Comunist”, iar după primirea la ONU, România având dreptul la 4-5 funcționari, el va face formalitățile ca „2-3 dintre aceștia să fie oameni de-ai d-lui Bodnăraș, bineînțeles, să fie oameni bine pregătiți ca să le poată susține numirea” (ACNSAS, Fond SIE, dosar nr. 5294, f. 18, 8); vezi și Ciprian Nițulescu, *Reluarea relațiilor diplomatice cu S.U.A. (1946-1948)*, în *MI*, nr. 7 (2016), p. 27.

Între 1946-1948, Ion Magheru a fost la post la Ankara, în calitate de consilier de ambasadă. Există indicii că în anii războiului semna documente și pentru ministrul de Externe Mihai Antonescu (în 1942), în 1943-1944 a reprezentat România în problemele transportului pe Dunăre (Comisia Europeană a Dunării de la București, Consiliul Dunării Fluviale de la Viena), din martie 1945 fiind director adjunct în minister pentru chestiunile Dunării. În iunie 1948, a fost numit trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Republicii Populare Române în Iran, prezentând scrisorile de acreditare la Teheran la 8 noiembrie 1948. Acreditarea i-a fost retrasă în octombrie 1949 (potrivit autobiografiei¹⁰), însă o Notă a Securității din 04.04.1952 menționa că a fost adus în țară la 1 decembrie 1949 pentru a-și îngriji sănătatea¹¹. A rămas în centrala MAE până la 1 martie 1951, când a fost transferat ca director al Protocolului la Institutul Român pentru Relațiile Culturale cu Străinătatea (IRRCS)¹², post în care s-a menținut până la 1 noiembrie 1958. În ianuarie 1962 lucra la biblioteca Institutului de Energetică din cadrul Academiei RPR. O notă informativă din 05.07.1948 menționa că înainte de 1946 anturajul lui Magheru în minister era printre „oamenii filoenglezi încarnați”, iar până în 1944 avea relații cu „cei ce au mai rămas în țară printre francezi, britanici, turci și suedezi”, fiind „materialist, de altfel cum erau toți foștii diplomați de la Externe, cu mici excepții”. Diplomatul dr. Ionel Crișan (nume inițial Kirschen), director adjunct în MAE în 1953, semna că în 1948, Ion Magheru a respins unele oferte făcute lui în Turcia de către foști diplomați români, având câteva ocazii să constate că a știut să apere interesele țării, însă era de „școală veche diplomatică”, cu o „slabă pregătire politică și ideologică”, un „funcționar de tip vechi, neputându-se dezlipi de formalismul caracteristic acestei munci”. Ion Magheru era frate după tată cu diplomații, de după 1947, Mihai Magheru și Anca Magheru, arestați pentru activitate comunistă în 1943.

Aurel Monția¹³ a fost un alt diplomat din perioada interbelică menținut în Ministerul de Externe după 1947. S-a născut în 1890 la Șicula (jud. Arad), ca fiu al

¹⁰ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 263545 (autobiografie olografă din 15 iulie 1959).

¹¹ Ibidem, f. 37.

¹² La IRRCS lucra în 1951-1952 ca referent tehnic la Serviciul „Traduceri” și fostul diplomat **Constantin Borănescu – Lahovary**. Născut în 1905, fiul magistratului Constantin Borănescu și al Elizei Lahovary, urmasse studii liceale în Elveția (Lausanne), fiind absolvent al Facultății de Drept din Paris. Acesta a participat la Conferința de Pace de la Paris, fiind și acționar al ziarului „Națiunea”, publicația Partidului Național Popular. În anii 1947-1948 era secretar de presă la ambasada din Praga, aparținând de Ministerul Informațiilor (unde a fost încadrat între 31.07.1946 și 05.05.1948, trecut apoi la MAE cu funcția de consilier de legație, revenind în Centrală de la Praga în septembrie 1948 și activând în minister până la 31.12.1951 – AMAE, Fond Problema 77, dosar nr. B 17). Înruind și cu familia Mărzescu, unchiul său Scarlat Lahovary (născut în 1887) fiind fost director CFR și moșier, iar vărul său primar, Paul Lahovary, activase la legația din Stockholm în epoca Antonescu. Avusese legături cu Radu Polizu-Micșunești, fost deputat PNȚ. O notă a DGSS, din aprilie 1952, specifica că Borănescu – Lahovary era membru PMR verificat. În 1972 era traducător de franceză la Uniunea Scriitorilor, când a rămas în Franța (ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 446526).

¹³ AMAE, Fond Dosare personale (1951-1990), dosar nr. M 1. Vezi *Anuar diplomatic și consular al Regatului României, 1946*, editor Adrian Vițalaru, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”,

unui preot și era frate cu Emil Monția (născut în 1882, doctor în Drept în 1905, membru al Marelui Sfat Național Român ales la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia, compozitor și violonist) și cu Iustin Monția (preot, deputat pe parcursul anilor '20, fost membru al Partidului Național-Creștin). Aurel Monția a fost ofițer în armata austro-ungară în Primul Război Mondial (ca și **Achil Barcianu**¹⁴, ministru plenipotențiar clasa I și director al Diviziunii Afaceri Politice în epoca Antonescu, pensionat din centrala MAE la 1 aprilie 1948), a obținut un doctorat în Drept la Cluj, intrând în Ministerul Afacerilor Străine în 1920, ca viceconsul. A activat la legațiile din Budapesta și Sofia (retras în octombrie 1935 la cererea ministrului plenipotențiar Vasile Stoica, într-o chestiune de ordin personal), devenind consul general cl. I în 1938. A fost numit șeful Serviciului Registraturii din minister la 27 ianuarie 1941 (cu funcție de director), fiind menținut în post în toată epoca Antonescu (biroul său se afla aproximativ sub cel al ministrului Mihai Antonescu), dar și după 1948. A fost șef al Serviciului Registraturii și Expediției până la 1 iulie 1950, când a fost pensionat.

Remus Ionescu¹⁵ era un alt diplomat din perioada Antonescu, activ în decembrie 1948. Născut în 1912, doctor în științe politico-economice și doctor în drept, a intrat în Ministerul Afacerilor Străine în 1937 ca atașat de legatie, devenind, la 1 aprilie 1938, secretarul Consiliilor Economice ale Micii Înțelegeri și Înțelegerii Balcanice. În anii 1940-1944 a activat la legația din Budapesta, iar între iulie 1947 și septembrie 1948 ca secretar cl. I la legația din Stockholm, condusă în perioada iulie 1947 – februarie 1949 de generalul **Radu Rusescu**¹⁶ (un personaj

2016, p. 89, 229; de asemenea, lucrarea *Anuar diplomatic și consular 1942*, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, 1942, p. 140.

¹⁴ Ciprian Nițulescu, *Diplomatul Achil Barcianu*, în *MI*, nr. 4 (2021), p. 50-53. Diplomatul reprezintă singurul caz de ministru plenipotențiar din perioada Antonescu aflat în activitate în Centrala MAE după decembrie 1947, la acel moment (20.12.1947) revenind din misiunea permanentă în Bulgaria, unde fusese numit la începutul lunii august 1944. Născut în 1890 la Rășinari – Sibiu, fiu al memorandistului Daniil Barcianu (al cărui tată, pașoptistul Sava Popovici Barcianu, a fost membru corespondent al Academiei Române) și nepot din partea mamei al generalului Marcel Olteanu din Primul Război Mondial, Achil Barcianu – cu studii la Budapesta și doctorat în Litere la Cluj – a intrat în diplomație în 1921, după ce activase la biroul din Londra al Consiliului Dirigent din Transilvania. Trimis în misiuni permanente în anii '20 la Budapesta și Rio de Janeiro, Barcianu a fost secretar general al Ministerului de Externe în 1938-1939 și ministru plenipotențiar în Brazilia în 1939-1942, activând apoi la conducerea Diviziunii Politice a ministerului, al cărui secretar general era ardeleanul Gheorghe Davidescu.

¹⁵ AMAE, Fond Problema 77, dosar nr. I 1. Există indicii că fratele geamăn al diplomatului Remus Ionescu, juristul Romulus Ionescu, a activat în Ministerul Afacerilor Străine în 1947. Acesta a avut o lungă carieră la Facultatea de Drept din București, din 1939 până cel puțin în toamna anului 1975. În 1950 a fost unul din cei cinci universitari rămași în facultate, dintre cele 75 de cadre ale anului 1944 (Mihail M. Andreescu, *Facultatea de Drept a Universității din București. 1859-2009. File de istorie*, București, Editura Monitorul Oficial, 2009, p. 114, 197).

¹⁶ Născut în 1893, era frate cu Alfred Rusescu (doctor în Medicină la Paris în 1925, unde a fost premiat, reprezentant de seamă al pediatriei române, Institutul Național pentru Sănătatea Mamei și Copilului purtându-i numele). Generalul Radu Rusescu era căsătorit cu Ioana Slătineanu și a absolvit Școala Superioară de Război ca protejat al generalului de cavalerie Moruzi. La 6 octombrie 1947 trimitea (prin intermediul lui Alexandru Voitinovici) o scrisoare din Stockholm către Emil Bodnăraș,

apropiat de Ernest Urdăreanu, ca adjutant la Casa Militară Regală între iulie 1938 – septembrie 1940, anterior fiind comandant secund al Regimentului de Gardă Călare în 1936-1938). Ulterior, Remus Ionescu a lucrat la Oficiul de Studii din Centrala MAE, în februarie 1949 fiind menționat ca șef Secție I. A fost transferat din diplomatie la 1 iulie 1950, la Notariatul de Stat, în anii '70 fiind consilier la Ministerul Justiției.

Deoarece l-am menționat pe generalul Radu Rusescu în calitate de ministru plenipotențiar, adăugăm că în Ministerul Afacerilor Externe a lucrat între 15 februarie 1948 – 28 ianuarie 1950, ca delegat tehnic pentru delimitarea frontierelor de stat româno-ungare și româno-bulgare, generalul (r) **Radu Negoescu**¹⁷ (născut în 1893, director al Institutului Geografic Militar între 1946 – 29.12.1947, trecut în rezervă la 01.01.1948, considerat unul din ctitorii școlii geodezice române moderne). Un alt fost cadru superior al Ministerului Apărării, cu funcție importantă în Ministerul de Externe la începutul Republicii Populare Române, a fost colonelul (r.) **Constantin Zaharia**. Născut în 1891, în Focșani, devenit ofițer în 1913, a fost prefect al județului Brașov din 13.10.1944 (reconfirmat la 19.03.1945), deputat BPD de Brașov (1946-1948), fiind încadrat în Ministerul Afacerilor Străine la 1 decembrie 1947 cu gradul de ministru plenipotențiar clasa II, din 6 mai 1948 fiind ministru plenipotențiar clasa I. Vorbea limbile franceză și germană. Între 1949 -1951 a fost șeful Protocolului MAE¹⁸. Un alt fost ofițer, care activa în MAE în 1948, a fost **Romulus Petruțian**. Născut în 1914, a absolvit liceul militar din Craiova, apoi Școala de ofițeri din Sibiu, devenind sublocotenent (1933). Vorbea germana, engleza și franceza. În al Doilea Război Mondial a luptat pe front până la Don, însă în 1943 și-a dat demisia din armată cu gradul de căpitan, iar după absolvirea unui curs de atașați diplomatici în mai 1943 (conform unui document¹⁹ din dosarul său de Securitate), a fost încadrat la 01.06.1943 în Ministerul Afacerilor Străine, așadar în aceeași serie cu istoricul Neagu Djuvara. Între 10.01.1945 – 01.02.1946, R. Petruțian a fost detașat la Președinția Consiliului de Miniștri, cu funcție de director adjunct, colaborând și cu

care începea și se încheia astfel: „Dragă Emil (...). Dragul meu, trebuie făcut totul ca să reușim. Te îmbrățișez cu tot dorul, Dutzi”. O Notă din 20 noiembrie 1947 îl caracteriza pe Rusescu ca „factotum la Palat”, la sfârșitul anilor '30 (ACNSAS, Fond SIE, dosar nr. 7394, f. 9-12). După rechemarea de la Stockholm, a fost reactivat la 2 mai 1949 și numit șeful Direcției Contabilitate și Control Financiar Intern din Ministerul Apărării Naționale (ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 209447, f. 22).

¹⁷ General-maior dr. ing. Marian Rotaru, colonel (r) ing. Gh. Anculete, *Personalități ale geodeziei militare românești. 135 ani de existență a Serviciului Topografic Militar Român*, București, 1994, p. 58.

¹⁸ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. Z 1.

¹⁹ ACNSAS, Fond SIE, dosar nr. 3743, vol. 1, f. 2-5. La 6 decembrie 1948, Petruțian a fost arestat și condamnat la 3 luni cu suspendare pentru deținerea ilegală a două pistoale, din perioada când era ofițer. După trecerea sa în cadrul disponibil, în decembrie 1950, a lucrat apoi în diverse întreprinderi, până a reușit, în 1955, să se angajeze profesor de limba română la o Școală gimnazială, unde era în 1963, când DGIE îl recruta cu numele conspirativ „Antonio”, deoarece cunoștea limba japoneză. În decembrie 1957 era salariat la Școala elementară din com. Roseți – jud. Călărași și i se menținea statutul de exclus din PMR, deoarece în calitate de comandant al Școlii de sergenți de miliție folosisese „metode vechi, prusace în instruirea elevilor și a nesocotit rolul muncii politice de partid în școală”.

SSI în problema activității grupării Vișoianu. În ianuarie 1945 devenea membru PCR (exclus în 1950 ca fost ofițer burghez), iar în aprilie 1946 devenea francmason²⁰. În septembrie 1948 lucra la Direcția Consulară, când a fost transferat din MAE, lucrând la Ministerul Comerțului Exterior până în februarie 1949. În noiembrie 1949 a fost încadrat cu gradul de căpitan de Miliție, în calitate de comandant al Școlii de Subofițeri MAI din Sighet, unde activează până la 6 decembrie 1950, dată la care a fost trecut în cadrul disponibil fără drept de asistență socială, deoarece era exclus din partid.

Reprezentant al „personalului vechi”, chiar dacă de după război, care activa în minister în decembrie 1948 era și **Vlad Mărdărescu**²¹ (născut în 1909), fiul generalului Gheorghe Mărdărescu, ministru liberal de Război în anii '20, care a ocupat Budapesta în 1919 în fruntea trupelor din Transilvania. Absolvent al Facultății de Drept, el a fost avocat la Creditul Național Industrial între 1931-1941, apoi la STB. A fost angajat în MAE la 10.05.1946, fiind trimis în acel an consilier la legația din Washington, de unde a revenit în Centrală ca referent tehnic la Direcția IV Relații la 01.11.1949, pentru ca apoi să fie transferat la Oficiul de Deservire a Corpului Diplomatic la 01.01.1952. Tot în aceeași categorie se încadrează și **Ioan Moruzi**²² (născut în 1914), fiul lui Ion Moruzi și al Teodorei Floru, doctor în drept la Paris în 1939, ofițer pe frontul din Caucaz în 1942, transferat în august 1945 de la Oficiul de Studii al Ministerului de Finanțe, unde lucra din ianuarie 1940, la Comisia pentru Aplicarea Armistițiului. În martie 1946 a fost încadrat în MAS și a fost trimis consilier la legația din Paris. În aprilie 1948 a fost numit la conducerea consulatului general din Paris, de unde a revenit în țară în noiembrie 1948, fiind, din decembrie 1949, trimis consilier la legația din Cairo²³, alături de diplomatul **Ion Georgescu**²⁴ (născut în 1910, absolvent al Facultății de

²⁰ Horia Nestorescu-Bălcești, *Enciclopedia ilustrată a francmasoneriei din România*, vol. 3, București, Editura Phobos, 2005, p. 55. A fost inițiat în loja Phoenix, unde, la 30.01.1947, avea gradul 3.

²¹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. M 7. În 1965, Vlad Mărdărescu era consilier juridic la Uniunea Cooperativelor de Consum, neîncadrat politic (ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 425147, f. 3). Era văr cu Emil Mărdărescu (1880-1935), pilot, inventator și proprietar de sonde și terenuri petrolifere la Câmpina (Ecaterina Țărălungă, *Enciclopedia identității românești. Personalități*, București, Editura Litera Internațional, 2011, p. 489).

²² AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. M 6.

²³ La Legația RPR din Cairo activa din 1951 și **Iosif Ganea**, secretar III. Născut în 1921 în comuna Filea, jud. Mureș, cu numele Gancz, acesta avea părinții și două surori exterminați la Auschwitz (unde fuseseră trimiși de autoritățile maghiare în 1944), iar soția sa, Edith Gersch, fusese deportată cu familia la Auschwitz. Ganea a intrat în MAE în 1950, după ce urmasa un an la Institutul de Studii Politice / IRI din minister, ulterior fiind secretar I la legația din Marea Britanie până în ianuarie 1959, an în care este menționat director interimar la Direcția IV Relații. Transferat din MAE în decembrie 1961, ca șef Serviciul comercial la Sfatul Popular Regional Mureș (ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 395451, vol. 1, f. 9-12, 165).

²⁴ În *Anuarul diplomatic* din 1962, editat pentru uz intern de Direcția Protocol a MAE (cu date minime de identitate doar pentru personalul diplomatic din străinătate), se precizează că Ion Georgescu a fost numit însărcinat cu afaceri la Cairo la 24.12.1949 (deși Ioan Moruzi avea un grad diplomatic mai mare). Ion Georgescu a fost ulterior ministru plenipotențiar în Iran (1957-1965; cu extinderea acreditării în Afganistan și Irak), ambasador în Algeria (1965-1968; cu extinderea

Filosofie la Cluj în 1937, doctor în psihologie în 1945, angajat secretar I în MAS în mai 1946 și trimis la post la legația din Varșovia). În anii '50, Ioan Moruzi a fost director adjunct la Direcția Tratatate, apoi a activat la Direcția IV Relații, pentru ca în 1958-1959 să fie directorul Direcției Protocol. A activat și o scurtă perioadă drept consilier juridic în minister, iar la 1 octombrie 1959 s-a transferat la Societatea pentru Răspândirea Științei și Culturii.

Dintre miniștrii plenipotențieri ai României aflați la post în primul an de mandat al Anei Pauker în fruntea MAE, menționăm o serie de intelectuali, precum sociologul **Mihail Ralea**, ministru la Washington în anii 1946-1948 (născut în 1896, doctor în filosofie și drept în Franța în 1922-1923, deputat PNT și director al oficiosului partidului până la începutul lui 1938, când intră în conflict cu Iuliu Maniu), matematicianul **Simion Stoilow**²⁵, ministru la Paris între martie 1946 și 1 aprilie 1948 (născut în 1887, cu studii de licență și doctorat la Sorbona în 1907-1914, fiul generalului S. Stoilow și al Olgăi, născută Greceanu), biologul **Vasile Mârza**, ministru plenipotențiar la Bruxelles în 1948 (născut în 1902, dinspre tată aparținea unei familii de mari moșieri, însă bunicul său pierduse averea²⁶, doctor în medicină la Iași în 1927, unde era preparator universitar din 1926, cu studii de histologie la Lyon și Paris în anii '30, dar și activitate ca ilegalist din perioada interbelică), matematicianul **Grigore Moisil** (născut în 1906; profesor universitar la Iași din 1939, fondator al Centrului de Calcul, în 1962, la Universitatea din București), ambasador în Turcia în anii 1946-1949, matematicianul **Mihail Neculcea**²⁷, ministru la Haga în 1948-1949, unde a fost însărcinat cu afaceri între noiembrie 1947 și martie 1948 (născut în 1904 la Viena, profesor la Facultatea de Matematică din București, consilier de presă și cultural la legația din Paris în 1946-1947, fiul marelui diplomat din perioada interbelică și profesor universitar Eugeniu Neculcea – urmaș al cronicarului Ion Neculce, vicepreședinte al Partidului Național Popular în 1946-1949, dar și administrator al

acreditării în Tunisia și Mali) și în Elveția (1968-1975). Este tatăl Mioarei Roman, profesor universitar de limbă și civilizație arabă, soția prim-ministrului Petre Roman.

²⁵ Referitor la familia lui Stoilow, menționăm că o soră, Olga, era căsătorită cu prof. univ. Alexandru Oteteleșanu, o alta devenise prin căsătorie Paulina Dianu; un frate, Constantin, devenise general, iar fratele Grigore devenise magistrat (Cabiria Andreian Cazacu, Solomon Marcus, *Simion Stoilow*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983, p. 9). Există indicii că partenera de viață a lui S. Stoilow era Paula Froda (n. 1900, cu origine evreiască), încadrată oficial la 01.03.1946 ca dactilografă diurnistă la legația din Paris, unde era influentă. În dosarul de Cadre MAE al lui S. Stoilow apare că s-a căsătorit la 11 noiembrie 1947 cu Paula Lerner, iar la copii este trecută Marie-Micheline (născută în 1933). Cartea menționată mai sus a avut, conform mențiunii autoarei, cea mai mare parte a fotografiilor asigurată de lector univ. dr. Micheline Froda Schechter din Cluj-Napoca (AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. S 1).

²⁶ Andrei Muraru, <Micul burghez>. *O călătorie în biografia lui Vasile Mârza*, în „Anuarul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România”, vol. 4 (2009), p. 197.

²⁷ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. N 9; Marcela Sălăgean (ediție introductivă și studiu introductiv), *Eugeniu Neculcea, un diplomat regăsit*, Cluj-Napoca, Institutul Cultural Român, Centrul de Studii Transilvane, 2006. Menționăm că militanta socialistă Sofia Nădejde (1856-1946) era, după mama, din familia Neculce.

Băncii Naționale a României din 1947 până la începutul anului 1949), sociologul **Gheorghe Vlădescu-Răcoasa**, ambasador la Moscova între anii 1947 și 1949 (născut în 1895, fost asistent al lui Dimitrie Gusti, a fost reprezentant al României interbelice la Organizația Mondială a Muncii din Geneva, vicepreședinte al Institutului Internațional de Sociologie din Paris în 1936-1947). Ministru plenipotențiar la Londra în 1948-1949 a fost **Mihail Macavei**²⁸ (născut în 1882, doctor în drept la Paris, deputat PNL din 1914 și până în 1917, când înființează cu alți 16 deputați Partidul Muncii, fiind însărcinat, în 1918, să facă legătura la Odessa cu mișcarea bolșevică).

Posibilitatea intrării primilor membri PCR în corpul diplomatic al României a apărut prin Decretul-lege pentru organizarea MAS din 7 martie 1946, care prevedea la articolul 82 că timp de un an de la promulgarea legii, „pentru completarea posturilor vacante” în gradele diplomatice de la consilier de legatie clasa I la secretar clasa III și de la consul general cl. I la viceconsul „vor putea fi numiți și încadrați cu dispensă de examene și stagii și candidați din afara cadrelor ministerului. Ei vor trebui să fi avut o demnitate de stat sau să fi desfășurat, în țară sau în străinătate, în ultimii 7 ani, o activitate patriotică recunoscută și certificată de președintele Consiliului de Miniștri și ministrul Afacerilor Străine”²⁹. În acest cadru, în 1946 au fost incluși 11 diplomați membri PCR, dintre care 9 la post în exterior. Dintre aceștia îi amintim pe **Mircea Meteș** (născut în 1912, doctor în Drept), **Radu Stoichiță** (născut în 1920, ulterior profesor de logică la Facultatea de Filozofie din București), numit la legația din Washington sau psihologul dr. **Zevedei Barbu**, ce a activat la legația din Londra (născut în 1914, fost asistent al lui L. Blaga). M. Meteș și Z. Barbu au ales să demisioneze în 1948 și să rămână în străinătate. Îl adăugăm pe filosoful și logicianul **Athanase Joja**³⁰, ulterior secretar general al MAE (din octombrie 1948) și ambasador la Varșovia în perioada

²⁸ Mihail Macavei provenea dintr-o familie înstărită (el însuși având o moșie la Văleni – jud. Gorj), o soră a mamei sale fiind soția lui C. Rădulescu-Motru (președintele Academiei Române în 1938-1941), iar o alta fiind căsătorită cu contraamiralul Ilie Irimescu (tatăl ministrului plenipotențiar la Washington în 1938-1940, Radu Irimescu). Macavei și-a luat doctoratul în Drept cu o teză despre marxism, în 1921-1922 făcând parte din conducerea provizorie a Partidului Comunist din România. Întors din misiunea de la Londra în 1949, și-a găsit casa de la moșia cealaltă, din Vlădaia – jud. Mehedinți (naționalizată între timp), devastată, soția sa descriind momentul: „s-a găsit în fața dulapurilor sparte, golite de tot conținutul lor; nu mai exista nici bibliotecă, nici urmă de cele ce scrisese (...). Această decepție l-a durut atât de mult, încât l-a împiedicat să mai revadă Severinul până la moartea sa [în 1965 – n.n.]. Eu am înțeles ce-a însemnat pentru el dispariția manuscriselor și distrugerea bibliotecii, din care n-a mai cules decât foi răzlețe, fără început și fără sfârșit. Această bibliotecă iubită și adunată cu mîgală, cu dragoste și rafinament în tot cursul studiilor lui universitare și ulterior lor – pe care o apăra și de femeia de serviciu când o ștergea de praf!” (Elena Macavei, *Amintiri din viața sofului meu Mihail Macavei*, București, Editura Politică, 1969, p. 190).

²⁹ *Organizarea instituțională a Ministerului Afacerilor Externe*, II, p. 410.

³⁰ Născut în 1904, cu studii de filologie clasică și drept absolvite în 1928. A activat apoi ca avocat și membru al PCdR, fiind deținut politic în epoca Antonescu, președinte și vicepreședinte, în 1946, al Sindicatului din Ministerul de Externe, secretar general, din iulie 1947, al Comisiei române de legătură cu Comisia Aliată de Control, primul reprezentant permanent al României la ONU – New York, între decembrie 1955 și august 1957, dar și președintele Academiei RPR în 1959-1963.

1949-1951, în epoca A. Pauker. Un alt membru PCR (din 1945) intrat în Ministerul de Externe la 10 mai 1946 a fost **Grigore Hovsepian**³¹. Născut în 1904 în Bacău, de confesiune armeano-gregoriană, a absolvit Facultatea de Drept din București în 1925, apoi a fost avocat până în 1946, când a intrat în minister, ca secretar I. A fost detașat la Președinția Consiliului de Miniștri, între 2 octombrie 1946 și 1 octombrie 1947, la cererea șefului Direcției Coordonării, Ion Stroescu, care îl considera „absolut necesar”. Apoi a fost consul general la Milano, în anii 1948-1949, și transferat la Ministerul de Interne în februarie 1950. A fost reangajat în MAE în 1957, respectiv 1959, când a fost secretar I la oficiul din Londra până în decembrie 1958, respectiv consilier la Bagdad până în martie 1963, când este transferat la Tribunalul Capitalei.

Au fost angajați în 1946 și 10 membri ai Frontului Plugarilor, condus de prim-ministrul Petru Groza. Prezentăm cazul lui **Gheorghe Micle**³². Născut în 1913, în localitatea Hovrila - jud. Maramureș, de religie greco-catolică, licențiat în Litere și Filosofie – specialitatea Sociologie la Cluj, în 1938. În timpul războiului a lucrat la Institutul de Statistică, iar la 10 mai 1946 a fost încadrat oficial în minister, cu gradul de consilier de legăție cl. II. La 26 iunie 1946 menționa într-un raport că a luat la cunoștință din ziare de numirea sa la MAS, dar „cum subsemnatul sunt numit pe baza activității politice antifasciste și cum sub acest raport, atât în ce privește vechimea, cât și consecvența, nu numai că egalez, dar în majoritatea cazurilor depășesc pe prietenii mei care au fost numiți în ultima vreme în gradul de consilier de legăție cl. I, rog să mă considerați demisionat.” Gh. Micle fusese detașat la Președinția Consiliului de Miniștri (PCM) din iunie 1945, în funcția de șef de Cabinet, iar în ianuarie 1946 era menționat consilier tehnic la PCM cu grad și retribuție de Secretar general. În 1949 era interpret-traducător II și șef de secție, fiind transferat din MAE la Ministerul Învățământului la 1 septembrie 1949.

Nu doar membrii PCR au intrat în minister înainte de plecarea lui Tătărescu, dar și practicile de poliție politică de la oficiile din străinătate au apărut înainte de înființarea Securității în 1948. De altfel, de la începutul lui ianuarie 1947, la conducerea Serviciului Special de Informații (SSI, cu atribuții de informații externe și contraspionaj) s-a aflat Sergiu Nicolau (Serghei Nikonov, un ilegalist PCdR născut la Ismail în 1905, cu studii politehnice nefinalizate în Belgia, de unde a fost expulzat, acționând apoi în mișcarea comunistă din Franța, după care a urmat un curs de spionaj în URSS la începutul anilor '30, ulterior fiind arestat și întemnițat în România). De exemplu, doi dintre cei patru secretari generali ai Ministerului de Externe, numiți în perioada 1944-1947, deși apar în documente că au fost miniștri plenipotențieri între 28 martie 1947-15 septembrie 1947 în Danemarca (Victor Brabetzianu) și Italia (Eugen Filotti), nu au reușit să plece la post. Chiar dacă la începutul regimului comunist rezidențele SSI de la oficiile diplomatice se aflau în stare incipientă sau erau inexistente, ele erau suplinite prin

³¹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. H 1.

³² AMAE, Fond Problema 77, dosar nr. M 199.

celulele de partid. Mircea Meteș, membru al PCR din 1946, fost șef de cabinet al prim-ministrului Petru Groza, apoi secretar I la Legația din Washington între 1946 și 6 septembrie 1948 (când și-a dat demisia), declara în ianuarie 1951, în fața comisiei senatoriale americane condusă de Patrick McCarran, că „există o celulă comunistă care operează ca poliție secretă la legație pentru a spiona și teroriza personalul de acolo”³³. Anterior, la 3 februarie 1947, **Alexandru Lăzăreanu**³⁴ (născut în 1913 în București, nume inițial Lazarovici, cu studii de filologie la Londra la sfârșitul anilor '30; fiul acad. Barbu Lăzăreanu, rectorul Universității de Partid „Ștefan Gheorghiu” în 1944-1950), consilier cultural și de presă al legației României din SUA între 1946-1948, cerea conducerii PCR ca „serviciul tov. Bodnăraș” să trimită „unul sau doi tovarăși de încredere” în cadrul oficiului³⁵. Lăzăreanu a fost declarat *persona non grata* de către americani în decembrie 1948, fiind numit, în ianuarie 1949, director în MAE. A fost retrimis în misiune în străinătate, ca însărcinat cu afaceri la Paris între 1951-1953. Ulterior, el a fost numit ministru adjunct de Externe (în 1957-1961) și ministru la Londra între anii 1961 și 1966. A revenit la București, unde a fost șeful Direcției de Sinteză a ministerului, iar între anii 1968 și 1978 a fost ambasador în Belgia.

Diplomații de dinainte de 1947 erau considerați de către comuniști, cu puține excepții, ca fiind „materialiști”, „filoenglezi”, „dominați de formalism”. În privința profilului social al acestora, interesant este un document întocmit în 1946 pentru oficiile diplomatice în privința păstrării secretului de stat, unde se sublinia că:

„personalul superior al Ministerului Afacerilor Străine se recrutează din elemente verificate și la un nivel social ce prezintă suficiente garanții de încredere și discreție. Un stagiu suficient de lung în Administrația Centrală și o pregătire profesională serioasă în timpul acestui stagiu sunt de ajuns ca să înlăture orice risc din partea acestui personal, în imensa majoritate a cazurilor. Astfel că problema se pune ceva mai serios abia de la funcționarii inferiori și mai ales la oamenii de serviciu (...). Dacă lucrul s-a putut întâmpla vreodată la noi, a fost din cauza a două vicii esențiale: originea străină și retribuția insuficientă”³⁶.

În 1950, când se înființa Secția Cadrelor de Partid din Exterior (în subordinea CC al PMR), condusă în acei ani de către Melita Apostol, criteriile de angajare a viitorilor diplomați erau astfel menționate: „Tovarăși cinstiți, verificați, cu conștiința de clasă dezvoltată, disciplinați, să nu fie influențabili, cu spirit partinic și vigilență revoluționară, combativi, modești, legați de țară și familie. Să

³³ ACNSAS, Fond SIE, dosar nr. 7226, f. 16.

³⁴ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. L 10.

³⁵ ANIC, Fond CC al PCR – Secția Relații externe, dosar nr. 10/1947. Este vorba de Serviciul Special de Informații, pe care îl controla Emil Bodnăraș (deși nu era oficial șeful acestuia) din poziția de secretar general și subsecretar de Stat la Președinția Consiliului de Miniștri.

³⁶ AMAE, Fond Problema 0/ Directive, 1964, f. 5.

nu aibă rude în țările capitaliste. Să fie căsătoriți, cu o moralitate desăvârșită”³⁷. Trebuie precizat faptul că interdicția în privința rudelor din străinătate nu s-a respectat, deoarece o serie de diplomați ai epocii Pauker, angajați înainte de 1950, având rude în Occident. Legea de organizare a Ministerului Afacerilor Străine din 1939 prevedea necesară pentru un candidat la admiterea în corpul diplomatic o diplomă de licență în litere sau drept sau o diplomă de doctorat în aceste domenii, obținute în țară sau străinătate și echivalente, iar prin Legea din aprilie 1944 erau recunoscute unui candidat doar diploma de licență sau doctorat în drept din țară sau din străinătate echivalente și „să fie diplomați ai Secțiunii de pregătire a Institutului Regal Român de Cercetări Internaționale și Științe Politice”³⁸, înființat în 1944. Așadar, fără medici sau ingineri.

Desigur că au pătruns în minister, în 1947-1948, și o serie de juriști, precum: **Pavel Silard**³⁹ (născut în 1910 în Slovacia, nume anterior Schechter, absolvent al liceului din Tg. Mureș, doctor în drept în 1934, cunosător al limbilor franceză, engleză, germană, chineză și maghiară, încadrat în Ministerul de Externe în septembrie 1948, ca șef serviciu la Direcția Tratatate, după ce a urmat în acel an cursurile IRI; ambasador în Indonezia până în 1964 și în Iran și Afganistan până în 1971, apoi iar director adjunct în MAE până la 01.03.1973, când s-a pensionat); **Edwin Glaser**⁴⁰ (născut în 1904 în Brașov, doctor în drept în 1928, fiul reprezentantului companiei germane *AEF* și al companiei austriece de navigație *Donau Gessellschaft*; angajat în MAE în decembrie 1947, ca director al Direcției Tratatate; pensionat din minister la 01.04.1973); **Adrian Iosipescu**⁴¹ (născut în 1908, nume anterior Avram Iosobovici; absolvent al Facultății de Drept în 1932, apoi avocat al Baroului Ilfov, încadrat consilier juridic în MAE la 15 noiembrie 1947; din februarie 1949 era director adjunct și director din 1955 al Direcției Juridice și a Tratatelor, consilier juridic șef din 1961 până la pensionarea medicală în mai 1967⁴²); **Albert Schreiber**⁴³ (născut în 1894 la Iași, unde a absolvit, în 1918, Facultatea de Drept, intrând apoi în avocatură; la 01.01.1945 s-a mutat în

³⁷ ANIC, Fond CC al PCR – Relații Externe, dosar nr. 20/1950.

³⁸ *Organizarea instituțională a Ministerului Afacerilor Externe*, II, p. 320.

³⁹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. S 46.

⁴⁰ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. G 9 bis.

⁴¹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. I 5.

⁴² Tot la 01.05.1967 a plecat din MAE prin „pensionare pentru merite deosebite” și diplomatul **Cornel Vescan**. Născut în 1919 în București, cu numele Carol Wechsler, acesta avea ca studii 3 clase gimnaziale la Gimnaziul „Cultura” (1934). În anii 1939-1940 fusese instrumentist prin diferite localuri, fiind întemnițat la Caransebeș ca deținut politic în 1943-1944, alături de persoane care au avut ulterior funcții importante. A fost angajat în MAE în mai 1948, în postul de contabil la CC al PCR – Secția Gospodăriei de Partid. Au urmat câteva misiuni permanente ca prim secretar de legăție la Praga (1948-1949), Berna (1949-1952), Varșovia (1952-1954) și Bruxelles (1954-1958). Întors în țară, și-a completat studiile, obținând în 1961 o diplomă de maturitate (media generală: 7) prin cursuri fără frecvență la Școala Medie Muncitorească nr. 2 – secția umanistă, din Capitală. La data pensionării, în 1967, era secretar I la Direcția Relații Culturale (AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. V 13).

⁴³ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. S 82.

București, activând și la Tribunalul Poporului, pentru ca la 15.12.1948 să fie numit șef de catedră la Facultatea de Drept; angajat în MAE la 01.10.1949 la Direcția Tratatelor și plecat din minister în ianuarie 1953; în ianuarie 1952 lucra „la o lucrare secretă pentru Ministerul de Externe”⁴⁴ împreună cu prof. univ. I. Gh. Vântu, fost ministru al PNL-Tătărescu și cu prof. univ. Traian Ionașcu, fost Rezident Regal); **Eugen Mantu**⁴⁵ (născut în 1911, nume inițial Richard Marcusohn, absolvent al Facultății de Drept din București în 1933, activând apoi ca avocat, fratele arhitectului conf. univ. Gustav Gusti; angajat în MAE în februarie 1948; trimis la post la oficiile din Marea Britanie în 1948-1951 și RDG în 1951-1959; în aprilie 1962 era locțiitor al șefului Direcției III Relații, când a fost transferat din minister); **Dionisie Ionescu**⁴⁶ (născut în 1906 în Bacău, mama sa provenea din vechea familie înstărită Condopol, cu studii de drept la Paris în 1925-1929; a susținut ca avocat în timpul războiului și „interesele evreilor săraci”, intrând în contact cu reprezentanți ai PCdR; a fost prefect al județului Bacău între 25.08.1944 și mai 1948; a fost angajat în MAE și trimis însărcinat cu afaceri la Cairo și Sofia, apoi ambasador la Praga în 1949-1951, șeful Direcției Protocol în 1951-1955, ministru plenipotențiar/ ambasador la Cairo în 1956-1958, ulterior fiind șeful Ceremonialului de Stat între 1958-1966; pensionat din minister la 01.09.1968, având funcția de șef al Oficiului de Studii și Documentare⁴⁷); **Mihai Magheru** (născut în 1910, frate cu diplomatul Ion Magheru, cu studii liceale și la Versailles, absolvent al Facultății de Drept la Paris în 1936, angajat apoi la Banca Națională a României; a fost secretar general al ARLUS după 1945, iar din 1948 a fost numit ministru plenipotențiar în Elveția în 1948-1949, în SUA în 1949-1951, reprezentant permanent al RPR la ONU-New York în 1957-1959, ambasador în Cuba în 1961-1965, în India în 1955-1957 și în Pakistan în anii 1966-1974, activând și ca director în minister); **Constantin Stănescu** (născut în 1911 la Pitești, absolvent al Facultății de Drept din Lyon în 1932, membru al PCdR din 1936, director de cabinet⁴⁸ al liderului comunist Vasile Luca la Ministerul de Finanțe în 1947-1948, apoi încadrat în MAE și trimis ca secretar I la Teheran⁴⁹, alături de ministrul plenipotențiar Ion Magheru; rechemat în Centrală în 1951 și trimis ministru plenipotențiar în Israel până în 1952, ambasador la Cairo în 1958-1961 și în Costa Rica în 1973-1977, pensionat din minister la

⁴⁴ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 489883, f. 136.

⁴⁵ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. M 27.

⁴⁶ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 411400, f. 7-9.

⁴⁷ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. I 15. În dosar se menționează că avea o diplomă de licență eliberată de Facultatea de Drept din Iași, în aprilie 1932.

⁴⁸ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 529726, vol. 1, f. 66.

⁴⁹ La legația din Teheran a lucrat și în acea perioadă și **Paul Mitrache**, născut în 1907 în București, cu numele Mizrahi (schimbat în iunie 1946), fiul lui Menahem și al Vizei n. Eschenazi, licențiat în Drept, a fost încadrat în MAE la 01.12.1947 ca prim secretar de legație; a activat la oficiul din Iran din octombrie 1948 și până în iulie 1950, când a fost transferat la legația din Washington, plecând din minister ca judecător la Giurgiu, la 15.01.1953 (AMAE, Fond dosare personale, dosar nr. M 14).

01.01.1978⁵⁰); **Traian Micu**⁵¹ (născut în 1919 în localitatea Fărău – jud. Alba, studii de drept, luat prizonier de sovietici la 02.09.1944 pe frontul din Moldova și întors în țară în iulie 1945 ca locotenent în Divizia de voluntari „Horea, Cloșca și Crișan”; în 1945-1946 a lucrat în redacția ziarului „Glasul Armatei”, cursant al Institutului de Studii Politice și Administrative în mai – noiembrie 1947, apoi încadrat în MAE la 01.12.1947; a fost secretar I la legația din Paris între 1948-1950, director adjunct în 1950-1952, ministru plenipotențiar la Teheran în 1952-1957, director în MAE între 1957 și 1961, transferat din minister în iunie 1961); **Lucian Bădulescu**⁵² (născut în 1916 în Pitești, cu numele Baruch; absolvent al Facultății de Drept, în 1946-1947 era avocat stagiar; în 1948 a intrat în MAE, fiind însărcinat cu afaceri în Danemarca în 1956-1957 și în Olanda, între februarie 1957 și decembrie 1961, apoi secretar I la Direcția Tratatelor a ministerului, de unde a fost transferat în aprilie 1962); **Avram Lupan**⁵³ (născut în 1906, la Focșani, cu numele Lustman; în anii '30 era avocat cu o licență la Facultatea de Drept din București; angajat în MAE în iulie 1948 ca secretar I, devenit consilier de legație peste 4 luni, director adjunct între 1954-1957, ieșit din minister la 01.02.1963); **Mircea Mănescu**⁵⁴ (născut în 1910 la Iași, unde a obținut o licență în drept în 1932, nume inițial Moise Marcovici, întemnițat câteva luni la Jilava în 1936, avocat public la Ministerul de Justiție în anii 1945-1947; angajat cu gradul de consilier de legație în MAE la 01.12.1947, în 1949 era consilier de presă la oficiul din Belgrad, apoi jurist șef la Comisia Dunării din Budapesta din 1954 până în octombrie 1962, când a fost transferat din minister); **Adrian-Adalbert Holan**⁵⁵ (născut în 1921 la Satu Mare, deportat în lagărul de la Auschwitz în 1944-1945, absolvent al Facultății de Drept din Cluj în 1947, an în care era secretar general al Comunității Evreilor din acel oraș, în perioada următoare obținând un doctorat în Științe economice; intrat în MAE ca secretar de presă în toamna lui 1948, după cursuri de 9 luni la Institutul de Relații Internaționale; în 1951 era șef secție, părăsind ministerul în octombrie

⁵⁰ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. S 34. Era căsătorit cu Maria Stalbovski, originară din Reni (Basarabia).

⁵¹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. M 11. Un alt diplomat din epocă, revenit în țară pe front cu o divizie de voluntari din foști prizonieri, a fost **Iuliu Bogdan**. Născut în 1916 în loc. Deaj, lângă Târnăveni, jud. Mureș, absolvent al Școlii Normale din Blaj în 1934, luat prizonier de sovietici în 1942 și întors în țară ca locotenent în Divizia „Tudor Vladimirescu”, a fost rănit pe front, lângă Oradea, în 1944. A fost director adjunct al Direcției Cadre a MAE din 1948 până în 1950, când a fost exclus din PMR și din minister. Alături de el, ca dactilografă șefă la Direcția Cadre în acei ani a lucrat și **Silvia Montany**, născută în 1925 în București. În 1950 făcea parte din corul Catedralei catolice Sf. Iosif, fiind și organistă la Capela romano-catolică Bellu. În 1951, aceasta a fost transferată pentru un an ca secretară la cabinetul președintelui Camerei de Comerț Exterior, însă la 31.10.1953 a fost condamnată la 18 ani muncă silnică de Tribunalul Militar București pentru crima de înaltă trădare, în contextul relațiilor încordate cu Vaticanul. A emigrat în RFG în 1965 (ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 519654).

⁵² AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. B 27. Ministrul de Interne Alexandru Drăghici a ordonat în 1960 să nu părăsească țara (ACNSAS, Fond SIE, dosar nr. 8413, f. 8).

⁵³ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. L 8.

⁵⁴ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. M 10.

⁵⁵ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. H 18.

1952); **Paul Davidovici** (născut în 1903 la Iași, absolvent al Facultății de Drept din București și membru al PCdR din 1936, după 1944 a fost secretar general al Consiliului General Evreiesc; încadrat consilier în MAE în 1949 și trimis la legația din Israel, pe care a condus-o ca însărcinat cu afaceri în anii 1950-1951; a fost apoi directorul Direcției Tratatate, considerată cea mai importantă în epocă, de la 01.01.1952 până în octombrie 1952, când părăsește ministerul pe caz de boală⁵⁶; este tatăl scriitoarei Victoria Dragu Dimitriu și al aviatorului-scriitor Doru Davidovici); **Stroe Botez**⁵⁷ (născut în 1912 la Galați, fiul comandoului de marină și scriitorului Eugeniu Botez/ Jean Bart, fratele lui Călin Botez – rezident SSI cu acoperire diplomatică la Lisabona până în 1944; a absolvit Academia Comercială din București în 1934 și Facultatea de Drept în 1936 și a fost șef de cabinet al ministrului Muncii, M. Ralea, în 1938-1940; a fost acuzator public la Tribunalul Poporului în 1945, administrator delegat la „Sovromtransport”, secretar al Comisiei interimare de conducere a Ligii Navale Române din noiembrie 1947; angajat în MAE în 1948, în contextul Conferinței Dunării de la Belgrad; a activat în minister ca referent tehnic la Oficiul de Studii și la Direcția Orientală condusă de G. Macovescu până în august 1951, când este transferat ca șef de producție la Studioul Cinematografic București); **Nicolae Fotino**⁵⁸ (născut în 1922 în București, fiul lui Constantin și al Mariei Feyeux, locuind cu aceasta la Paris în 1929-1933; a urmat studii de Farmacie în 1940-1942, apoi Facultatea de Drept în 1943-1947; a fost secretarul ministrului de Interne, Teohari Georgescu, în anii 1945-1947, fiind membru UTC din 1944; intrat în MAE la sfârșitul lui 1947, a activat la oficiul din Praga în anii 1949-1951, lucrând apoi la Direcția Protocol până în 1952, când se transferă la Institutul de Istorie din București, în anii 1968-1984 fiind director științific al Asociației de Drept Internațional și Relații Internaționale – ADIRI).

Au fost angajați, după 1947, și absolvenți de studii economice, precum **Iosif Dolezal**⁵⁹ (născut în 1921 la Brașov, fiul lui Anton Dolezal – venit din Cehoslovacia și al Mariei, născută Vitecek; absolvent al Academiei Comerciale din Brașov în 1941-1945, a intrat în MAE în 1948, fiind trimis la post la legația din Suedia în 1949-1953, inclusiv ca însărcinat cu afaceri, iar în 1955-1960 la Washington; ulterior a fost șeful secției SUA în minister, de unde a fost transferat în august 1963) sau **Nicu Șerban**⁶⁰ (născut în 1921, nume inițial Avram Herșcovici, cu activitate ilegalistă în timpul războiului, absolvent al Academiei Comerciale din București în 1947/ licența în 1948; a urmat cursurile Institutului de Relații Internaționale în 1949, fiind apoi angajat în MAE; în anii '50 a activat la oficiul din Praga, între 1959-1970 a fost director adjunct în minister, fiind decorat în 1968, în calitate de director adjunct la Protocol, de către generalul Charles de

⁵⁶ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 549564, vol. 1, f. 146.

⁵⁷ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 445330, vol. 1, f. 15-16.

⁵⁸ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 259695, vol. 1, f. 13, 41, 122, 388v. N. Fotino a fost naș de cununie al fostului prim-ministru A. Năstase.

⁵⁹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. D 30.

⁶⁰ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. S 83.

Gaulle cu prilejul vizitei în România, iar în perioada august 1968-noiembrie 1974 a fost consilier la ambasada din Republica Democrată Germană; a fost pensionat din minister la 1 februarie 1981), **Rudolf Stoian**⁶¹ (născut în 1908 la Pașcani cu numele Stein; licențiat al Academiei Comerciale – secția consulară din București în anii '30, în 1946 activa la Comisia Aliată de Control; angajat în MAE în septembrie 1948 ca subdirector, în 1950 era consul la Rusciuk, reprezentant al României în Administrația Fluvială a Porților de Fier până la 01.05.1964, pensionat din minister la 01.01.1970). Un angajat al MAE în epoca Pauker, cu doctorat obținut în 1949 în științe politico-economice și o licență în Agronomie obținută în 1946 la Cluj a fost **Octavian Feneșan**⁶² (născut în 1922 în Cheresig – jud. Bihor, nume inițial Fenyes, fiul lui Emil și Ida, a urmat în paralel cu studiile de Agronomie, cursuri de Drept și Teologie, vorbea franceza, engleza, italiana, germana, rusa, maghiara și mai puțin spaniola; între 1948 și 1952 a fost angajat al MAE, între 1970-1979 (și ulterior) a fost funcționar internațional la Organizația pentru Alimentația și Agricultură (FAO) din Roma.

Dintre absolvenții Facultății de Litere-Filosofie integrați în MAE îi menționăm pe **Victor Cheresteșiu** (născut în 1895 în orașul Dej – jud. Cluj, ca fiu al unui avocat proprietar a circa 150 ha; a obținut un titlu de doctor în litere la Viena și altul de doctor în drept la Budapesta⁶³; a fost bibliotecar la Primăria municipală din Budapesta în perioada august 1917-1 ianuarie 1919, apoi bibliotecar la Universitatea din Cluj între 1919 și 1924, unde va reveni în perioada 1945-1948; căsătorit a doua oară, în anii '40, cu Roza Kahane, sora cunoscutului agitator comunist Moses Kahane; angajat în MAE ca prim-consilier de presă în mai 1948, apoi director adjunct între februarie-iulie 1949, consilier de legăție la Helsinki între iulie 1949 și ianuarie 1952, apoi conferențiar la Institutul de Relații Internaționale al MAE până în iunie 1952, când părăsește ministerul⁶⁴; a fost directorul Institutului de Istorie din București între 1953 și 1956), **Mihai Șora**⁶⁵ (născut în 1916 în localitatea Ianova, jud. Timiș; absolvent al Facultății de Litere și Filosofie din București în 1938, s-a căsătorit apoi cu Mariana Klein și a plecat în

⁶¹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. S 36.

⁶² ACNSAS, Fond SIE, dosar nr. 53103, f. 2, 4, 98, 113. Feneșan a fost director adjunct al Direcției Relații internaționale din Ministerul Agriculturii (Consiliul Superior al Agriculturii) până în ianuarie 1969, când pleacă funcționar internațional la un birou de legătură al FAO din New York, iar din 1970 a activat la sediul organizației din Roma. A fost colaborator al DIE din 1968, cu aport informativ bun până în 1975. La 09.10.1979 a cerut renunțarea la cetățenia română, după ce obținuse în prealabil cetățenia spaniolă. Este menționat într-un document al Securității ca evreu, iar soția sa, Ghizela (n. 1928), medic, este menționată de naționalitate maghiară, adoptată de Rozalia Saska. O notă a Direcției Pașapoarte a MAI din 28.07.1977 preciza că pe soția sa a adoptat-o la vârsta de 9 luni viitorul lider comunist Vasile Luca.

⁶³ Mihaela Denize, *Între oportunism și dezertare: Gheorghe Haupt, Alexandru Vianu și Victor Cheresteșiu*, în *SMIC*, serie nouă, volumul XV, 2016, p. 178. În dosarul de cadre din Arhiva MAE apare doar mențiunea că era doctor în Litere și Filosofie, conform unui certificat eliberat de Universitatea din Cluj.

⁶⁴ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. C 32.

⁶⁵ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. S 43.

Franța cu o bursă a guvernului francez în 1939, unde a activat în mișcarea de partizani în timpul războiului; în perioada iunie 1946-1.01.1948 a lucrat la Serviciul de Presă și Cultural al legației României din Paris, sub coordonarea lui Mihai Neculcea; a fost angajat în Centrala MAE în octombrie 1948 ca prim secretar de presă și a părăsit ministerul, ca referent tehnic, la 31.12.1951; membru al Partidului Comunist Francez între 1946-1948 și al PCR din 1967, a fost ministrul Învățământului în guvernul provizoriu al României postcomuniste), **Lionel Nițescu**⁶⁶ (născut în 1924, în București, cu numele Neiger; trimis la post la legația din Washington în aprilie 1948, dar în realitate și agent al SSI în capitala SUA în anii 1949-1950; transferat din minister ca redactor la revista „Flacăra” în aprilie 1961), **Caius-Titus Frâncescu**⁶⁷ (născut în 1915, fiu de preot, absolvent al Facultății de Litere din București în 1938, în 1937 urmând și un curs de lb. rusă la Institutul de Studii Sud-Est Europene, unde a cunoscut-o pe prima sa soție, Alexandra Golubenco, născută în Ismail; a intrat în MAE la 30.12.1947 ca secretar II, fiind trimis însărcinat cu afaceri la Cairo în 1948-1949, apoi director adjunct la Direcția Protocol; a doua soție, care lucra la cabinetul Anei Pauker, fusese până atunci căsătorită cu generalul Stan Minea, șeful DIA/spionajul militar).

Unii diplomați erau ca formație intelectuală „reprofilati” pe studii filologice, precum **Ioan (Ioina) Acs**⁶⁸ (născut în 1920, cu studii la Politehnica din București în 1938-1940, 1944-1946, însă în 1948 urma cursurile Facultății de Litere și Filosofie; a fost deportat în Transnistria în 1941-1944, în 1947-1948 fiind inginer chimist la CFR; angajat în MAE și trimis la post în Varșovia în 1949-1952 și ca însărcinat cu afaceri în Finlanda în 1952-1957, a fost transferat din minister în 1959; cunoștea limbile franceză, rusă, germană, engleză, polonă, suedeză), **Gavril Gabor**⁶⁹ (nume anterior Gross, născut în 1916 în Oradea; angajat în MAE în 1949, după ce a urmat studii de Științe naturale la Cluj și de Biochimie la Sorbona în 1937-1939, a absolvit Literele în București în 1945; fost deținut politic la Jilava și Caransebeș în 1942-1944, cu părinții, un frate și o soră exterminați de germani; angajat în MAE la 01.11.1949, lector la Institutul de Relații Internaționale în anii '50, în 1957-1960 a fost la post în Argentina și Marea Britanie, în noiembrie 1961 era șeful secției Anglia când a fost transferat din minister ca profesor de engleză și germană la I.A.T.C.) sau **Mihail Munteanu**⁷⁰ (nume anterior Michel Grimberg, născut în 1911 în Galați, angajat în MAE în 1948, ca prim secretar de presă, absolvent de Litere și Filosofie în 1946, după ce în 1931-1932 studiasse Fizică-Chimie la Dijon în Franța; consilier la ambasada din China în 1950-1956, apoi director adjunct în minister, de unde a fost transferat în aprilie 1962; vorbea limbile franceză, engleză, rusă, chineză, germană).

⁶⁶ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. N 7; ACNSAS, Fond SIE, dosar nr. 6980.

⁶⁷ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 492220, vol. 1, f. 4-6.

⁶⁸ ACNSAS, Fond Documentar, dosar nr. 8845, vol. 3, f. 321-325; AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. A 16.

⁶⁹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. G 36.

⁷⁰ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. M 56.

În primii ani după noiembrie 1947 vor pătrunde în corpul diplomatic persoane cu licență sau doctorat în Medicină, precum **Eduard Mezincescu**⁷¹ (născut în 1909 în Bacău, fiul lui Gheorghe și al Luciei, născută Cara, menționat⁷² ca descendent pe linie maternă al boierilor Coroi și nepot al lui A. C. Cuza, rudă cu prof. univ. Dumitru Mezincescu – secretar general al Ministerului Sănătății în 1944 și frate cu Alexandra-Olga Mezincescu, care activa în 1940 la legația din Londra și apoi în exil; doctor în Medicină la Cluj în 1939, numit în iunie 1940 asistent la Facultatea de Medicină din București; director MAE din noiembrie 1947, încadrat ministru plenipotențiar cl. I la 1 decembrie 1947, secretar general al MAE între 27 mai – 27 august 1948 și în 1955-1956, ministru adjunct de Externe în 1956-1966, ambasador în Suedia, Norvegia și Danemarca în 1966-1973), **Ștefan Cleja**⁷³ (născut în 1914 în comuna Coșbuc, jud. Bistrița-Năsăud; doctor în Medicină la Cluj în 1940, prefectul județului Sibiu în 1945-1946, secretarul Adunării Deputaților în 1946-1948; șeful mai multor oficii diplomatice în anii 1948-1973, secretar general al MAE în 1948-1949, ministru adjunct de Externe în 1955-1956, pensionat în 1975), **Eugen Charap**⁷⁴ (născut în 1910 în orașul Gheorgheni, doctor în Medicină la Praga în 1934; angajat în MAE la 29 noiembrie 1947, însărcinat cu afaceri la Paris în 1949-1951, însărcinat cu afaceri la Ankara în 1955-1956, transferat din minister în iulie 1963; fratele său, Adalbert Charap, născut în 1912 la Budapesta, doctor în Drept la Cluj în 1934, a fost deportat în 1944 la Auschwitz și Majdanek, luptător într-un detașament de șoc în timpul insurecției din Varșovia din august-septembrie 1944, secretar general, din mai 1948, la Ministerul Industriei), **Nicolae Gonda**⁷⁵ (născut în 1913 la Budapesta, absolvent al Facultății de Medicină din București în 1938, între 1942-1944 a fost deținut politic la Olgopol și Vapniarka; angajat în MAE la 01.01.1948, consilier la legația din Londra⁷⁶ în 1949-1952, director în minister la Direcția Tratatate, iar din 1957 până la transferul din septembrie 1962 a condus Direcția IV Relații/America), **Mircea Bălănescu**⁷⁷ (nume inițial Eugen Bendel, născut în 1910 în Roman, jud. Neamț, absolvent al Facultății de Farmacie și cu studii de Medicină la Paris în 1929-1931; director al Direcției III Relații/Țări occidentale și primul reprezentant al României în Republica Democrată Germană în 1950, ulterior ambasador în Franța, Grecia și

⁷¹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. M 15.

⁷² Mihai Sorin Rădulescu, *Despre aristocrația românească în timpul regimului comunist*, în *Miturile comunismului românesc*, vol. 2, coord. Lucian Boia, București, Editura Universității din București, 1997, p. 139.

⁷³ AMAE Fond Dosare personale, dosar nr. C 5.

⁷⁴ AMAE Fond Dosare personale, dosar nr. H 75.

⁷⁵ AMAE Fond Dosare personale, dosar nr. G 6.

⁷⁶ La legația din Londra activa în 1951-1952, sub acoperirea diplomatică de secretar III, ofițerul DIE, **Raymond Vianu**, nume inițial Schleffer, născut în 1925, încadrat în Serviciul Special de Informații în 1945, cu misiuni permanente în Marea Britanie (1951-1957) și la oficiul RPR de la ONU – New York între 1957-1960 (AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. V 48; ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 554985).

⁷⁷ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. B 43.

Finlanda până în 1973, când este pensionat), **Bazil Șerban**⁷⁸ (nume inițial Aba Scerbac, născut în 1914 la Soroca, absolvent al Facultății de Farmacie din București în 1935; participant la războiul din Spania la sfârșitul anilor '30, fost deținut în lagărele germane în 1944-1945, activând apoi la Paris pe lângă delegația militară sovietică de repatriere a deportaților; angajat în MAE încă de la 12 noiembrie 1947 și trimis consilier, însărcinat cu afaceri, la legațiile din Roma în 1947-1948 și Berna în 1948-1950, activând și ca șef de cabinet al Anei Pauker în 1948; pe parcursul anilor '50 a fost șeful Direcției Economice, al Direcției II Relații și ulterior al Direcției Organizații internaționale până la 05.09.1962, când este transferat din minister la Institutul de Geriatrie), **Ionel Crișan**⁷⁹ (nume inițial Kirschen, născut în 1911, doctor în Medicină și chirurgie la Cluj în 1937, deținut politic în Transnistria în timpul regimului Antonescu; consul la Istanbul⁸⁰ în 1948-1949 și consilier la misiunile diplomatice din Ankara și Belgrad, director al Direcției Consulare și însărcinat cu afaceri a.i. la Helsinki în 1957-1963, fiind transferat din minister în decembrie 1963), **Gheorghe Brătescu**⁸¹ (născut în 1922,

⁷⁸ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. S 3.

⁷⁹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. C 6.

⁸⁰ Șef al consulatului general din Istanbul în anii 1951-1952 a fost **Agop Bezerian** (născut în 1923 la Constanța, intrat în MAE în 1948, după absolvirea cursurilor IRI, trimis la oficiul din Ankara în ianuarie 1949, ulterior cu misiuni în anii 1955-1959 la New Delhi și între 1973-1980 la Teheran, pensionat din minister la 01.04.1983). Consul la Istanbul, în anii 1949-1950, a fost **Dorel Oprescu**, născut în 1921 în Bârlad, nume inițial Edelstein, absolvent al Facultății de Drept din București în 1948, apoi intrat în MAE. A revenit în minister în anii 1957-1959, când a activat la ONU-New York ca secretar II, în realitate fiind ofițer de Securitate sub acoperire diplomatică. Angajat în Serviciul Special de Informații la 01.10.1945, după ce între 1941-1944 fusese închis ca deținut politic la Tg. Jiu, Vapniarka și Grosulovo, transferat în 1960 din DIE la o secție a Miliției Capitalei, apoi trecut în rezervă cu gradul de lt.-colonel în 1961, când a fost transferat la Banca de Stat a RPR/Banca Națională, unde în anii '70 era responsabil cu protocolul și elabora o teză de doctorat privind *Sistemul monetar internațional*, apărută la Editura Academiei în 1981 (AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. O 6; ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 241135, f. 3, 9, 79).

⁸¹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. B 11. Este o neconcordanță în privința datei de încadrare în MAE, dar și la Cabinetul ministrului. În dosarul de cadre apare că a semnat jurământul de credință RPR la 1 ianuarie 1948, ca director de cabinet, însă data încadrării în MAE este 1 februarie 1948 (deși într-o adresă olografă din 1953, Gh. Brătescu trece data de 10 noiembrie 1947), iar data delegării la Cabinetul Anei Pauker este 1 aprilie 1948, actul fiind întocmit la 08.04.1948. De altfel, în primele luni după noiembrie 1947 se observă în documentele MAE că semnau ca șef de cabinet atât Bazil Șerban, cât și Nicolae Melinescu. În memoriile sale, Gh. Brătescu menționează că lucrările importante ale cabinetului nu le executa el (neavând nici acces la Cifru), ci Elena Păsculescu, încadrată consul general la Cabinet (Gheorghe Brătescu, *Ce-a fost să fie. Notății autobiografice*, București, Editura Humanitas, 2003, p. 200-201). La ambasada din Moscova, Gh. Brătescu a lucrat și alături de secretar I **Maxim Crișan**. Născut în 1921, nume inițial Aizicovici, absolvent al liceului „Gh. Șincai” din București (1940), membru PCdR din 1941, încadrat în MAE la 1 decembrie 1947, la post la Moscova (1948 - ian.1954), apoi transferat din MAE ca director în Ministerul Culturii, ulterior director la Teatrul Bulandra, iar din 1972 a fost director adjunct la Teatrul Nottara (ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 537811, vol. 1, f. 27). Un alt diplomat care activa în acei ani la ambasada din URSS a fost **Simion Leru**. Născut în 1919 la Bacău, nume inițial Haim Leibu Simon, absolventul al IRI București, secretar II la oficiul din Moscova (1949-1955) și secretar I la ambasada din Sofia (1961-1963), transferat din MAE în 1964, însă revenit în 1965 ca director adjunct la Direcția

absolvent al Facultății de Medicină în 1947, doctor în Medicină în mai 1949 la București; a fost primul director de cabinet, cu grad de consilier de legație, al Anei Pauker între noiembrie 1947 - decembrie 1948, prim-consilier la ambasada din Moscova între decembrie 1948 - septembrie 1951, transferat din MAE în noiembrie 1951; a fost ulterior un istoric al medicinei cu numeroase lucrări publicate; căsătorit, în august 1949, cu Tatiana Pauker, fiica A. Pauker), **Nicolae Melinescu**⁸² (născut în 1914, doctor în Medicină; angajat în MAE la 15.12.1947, trimis la post la legația din Berna în 1948, dar semnând în acel an și ca șef de cabinet al Anei Pauker; director din februarie 1949 până la 1 noiembrie 1952, când a plecat din minister; era căsătorit cu Ilca Wasserman, licențiată în Farmacie, apoi deținută politic în anii regimului Antonescu; șefa Editurii PMR după război și consilier ministerial la Ministerul Sănătății, cadru universitar la I.S.E.P.), **Paul Cornea**⁸³ (născut în 1915, nume inițial Cohn, doctor în Medicină la București în 1940; în decembrie 1947 era însărcinat cu afaceri la Sofia, în 1948-1950 era consilier de presă la oficiul din Londra, fiind apoi director adjunct și director în MAE, transferându-se la Ministerul Sănătății în august 1955), **Francisc Păcuraru** (născut în 1920, fiul lui Efraim și Maria, cu studii de Medicină la Cluj în 1940-1945, viitor ministru plenipotențiar în Argentina în 1959-1963 și ambasador în Grecia în 1967-1973, scriitor, trimis la legația din Budapesta în 1948, în 1951-1952 era director adjunct la Direcția Presei; tatăl publicistului Tudor Păcuraru, fost colonel SRI).

Deși au mai existat medici angajați în MAE și după 1952, precum **Petre Iosif**⁸⁴ (născut în 1907, nume inițial Leon Brauchfeld, absolvent al Facultății de Medicină din Modena în 1934; încadrat în minister în 1955 și trimis la post în Italia și RDG, director adjunct al Direcției Presă în 1963-1973) sau **Victor Dimitriu** (născut în 1915, intrat în minister în 1956 și trimis ambasador până în 1968 în diverse țări, precum Argentina, Austria și Franța), numărul acestora a fost evident mult mai redus față de anii de început ai Republicii Populare Române. De altfel, chiar conducătorul din 1948 (și vicepreședinte în anii 1949-1952) al Asociației Române pentru Legături cu Uniunea Sovietică (ARLUS) era un doctor în Medicină și Chirurgie, **Iosif Bogdan**⁸⁵. Născut în 1912 în Hunedoara, cu numele inițial Salamon, fost deținut politic, avea pe socrii săi emigrați în Israel din 1951. În 1952-1954 era ministru adjunct al Sănătății, iar în 1955 era vicepreședinte al Institutului Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea (IRRCS)⁸⁶.

Alții au urmat facultăți cu profil tehnic, iar dintre cei intrați în corpul diplomatic îi menționăm pe **Radu Comșa**⁸⁷ (nume inițial Leo Schwefel, născut în

Secretariat, iar în 1970 era consilier la Direcția de Sinteză. Un frate al său activa la CC al PCR (ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 533730, vol. 1, f. 17).

⁸² AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. M 22; ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 375433, f. 11v.

⁸³ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. C 31.

⁸⁴ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. P 202.

⁸⁵ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 407606, f. 21.

⁸⁶ Gheorghe Crișan, *Piramida puterii*, vol. 1, București, Editura Pro Historia, 2004, p. 54.

⁸⁷ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. C 1066. A fost transferat, în 1963, la Ministerul Industriei Petrolului și Chimiei, iar între anii 1964 și 1985 a fost director la Comitetul de Stat al

1925 la Cernăuți; absolvent al Facultății de Chimie industrială de la Politehnica București în 1949, apoi angajat în MAE; în 1950 era secretar al Anei Pauker, iar în 1954 era director adjunct, activând apoi la oficiile din Phenian în 1951-1953, la Belgrad în 1955-1959, la Atena în 1960-1961, la Tokyo în 1961-1963, fiind transferat din minister la 31 august 1963; ambasadorul României în Republica Federală Germania în anii 1990-1992); **Corneliu Bogdan**⁸⁸ (născut în 1921 în București, nume inițial Grünberg, cu studii la Institutul Britanic din București înainte de 1941, când devine membru PCdR, apoi la Politehnica din București între 1944-1948; șef de cabinet al Anei Pauker în 1948-1949, însărcinat cu afaceri la legația din Washington în 1951-1953, într-o perioadă când majoritatea oficiilor erau conduse de însărcinați cu afaceri a.i., director în minister în anii 1953-1967 și 1978-1982, ambasador la Washington în 1967-1976, ministru secretar de Stat și purtător de cuvânt al MAE din 26 decembrie 1989 și până la 1 ianuarie 1990, când a decedat; tatăl său, Hună Bogdan, a fost consilier economic în Elveția în anii 1952-1957); **Sergiu Holban**⁸⁹ (nume inițial Haber, născut în 1925, absolvent al Facultății de Științe Naturale; angajat în minister la 01.03.1949, trimis la post la Praga în 1951, ulterior la Tirana, transferat din MAE în mai 1962). Un alt diplomat din epocă cu acest nume în minister a fost **Boris Holban**⁹⁰ (născut în 1908, fiul lui Avram și Gunda; absolvent în 1927 al liceului din Bălți, cu studii politehnice la Brno, în Cehoslovacia în anii 1937-1938; arestat politic în anii '30, voluntar în armata franceză din 1939, întemnițat de germani în Alsacia, de unde a evadat în 1941, luptând apoi ca maior în mișcarea de partizani din Franța; întors în România în 1946, a fost director general în MAE între noiembrie 1947 – iulie 1948, apoi șeful Direcției Cadre din Ministerul Apărării Naționale până în 1950, când este numit șeful Direcției Generale a Industriei Bumbacului și Cânepei din Ministerul Industriei Ușoare).

Un fapt demn de precizat, referitor la studiile noilor diplomați, este acela că în 1947-1948 se organizau la Snagov, la Institutul de Relații Internaționale din subordinea MAE, cunoscut în epocă și ca Institutul de Studii Politice, cursuri de 6 luni, extinse apoi la 2 ani, ulterior la 5 ani, având drept model Institutul de Relații Internaționale din Moscova (unde se organizau cursuri de 6 ani). Un absolvent cu diplomă de merit al IRI București, în 1956, a fost **Iacob Adam**⁹¹ (născut în 1914 lângă Storojineț, cu numele Feierstein), angajat în MAE la 1 noiembrie 1948 în funcția de subdirector. În 1951 era director, ulterior în 1961-1962 fiind șeful

Planificării (CSP). Cunoscător al limbilor engleză, franceză, germană, rusă, sârbă, greacă (ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 3403). Un Raport al Direcției Cadre a MAE din 02.07.1964 preciza că dăduse dovadă de „muncă sectară”, „indisciplină”, „aroganță și îngâmfare” față de toți șefii de misiune unde activase (ANIC, Fond CC al PCR – Relații Externe, dosar nr. 142/1964).

⁸⁸ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. B 41. Ciprian Nițulescu, *Diplomați în vremuri tulburi – Corneliu Bogdan*, în *MI*, nr. 6 (2003), p. 14-17; nr. 7 (2003), p. 41-46; Ciprian Nițulescu, *Diplomați români în atenția Securității (1964-1978)*, în *MI*, nr. 10 (2021), p. 54-56.

⁸⁹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. H 21.

⁹⁰ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 187872, f. 3-4.

⁹¹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. I 20.

Oficiului de Studii și Documentare, transferat la 01.05.1963 la Academia Militară Generală (conferențiar de Istoria PCUS).

Un alt aspect pe care îl analizăm este faptul că până la sfârșitul anilor '30 femeile în România, neavând dreptul de vot electoral, nu se încadrau la prima condiție de angajare în corpul diplomatic: „să fie român, având exercițiul tuturor drepturilor civile și politice” (Legea de organizare a M.A.S. din aprilie 1944). Decretul-lege din 9 mai 1939 privind organizarea electorală permitea, pentru prima dată în România, dreptul de vot femeilor, însă cu anumite limitări, cea importantă în acest caz fiind vârsta minimă necesară de 30 de ani⁹². Însă atât Legea de organizare a MAS din februarie 1939, cât și Legea din aprilie 1944 prevedeau drept condiție la admiterea prin concurs în minister ca persoana „să nu fi trecut de 30 de ani”. În corpul administrativ al ministerului existau în perioada interbelică numeroase femei, inclusiv cu studii superioare, cunoscătoare a unor limbi străine⁹³. La 1 august 1946 au fost admise două femei ca atașat de legatie: Maria Dimitriu Șoimu⁹⁴ (născută în 1922, cu studii de Drept, fiica unui general) și Mariana Zlatcu (născută în 1918, doctor în Științe economice și politice). Peste un an, în 1947, au fost îndepărtate din minister.

Numirea ca ministru a **Anei Pauker** (născută în 1893 în comuna Codăești – jud. Vaslui, cu numele Hana Rabinsohn, croitoreasă înainte de 1910 și profesoară de limba și religia ebraică între 1910 și 1918 în București, cu studii de medicină la Geneva în 1919-1920)⁹⁵, prima femeie ministru de Externe pe plan mondial⁹⁶ a reprezentat și apariția unui val de femei în diplomația română, inclusiv în poziții de conducere. Vom menționa, în continuare, câteva exemple: **Ana Toma**⁹⁷ (născută în 1912, nume inițial Grossman, deținut politic, cu studii neprecizate în dosarul de cadre AMAE, existând indicii că a urmat Facultatea de Matematică; a intrat în MAE ca prim consilier de legatie, oficial la 1 decembrie 1947, fiind între 8 mai

⁹² Cristian Preda, *Rumâniile fericiți. Vot și putere de la 1831 până în prezent*, Iași, Polirom, 2011, p. 178.

⁹³ Un exemplu este și **Elena Gogălniceanu**, născută în 1910, intrată în MAE în august 1936, șef serviciu cu o gradatie de la 01.06.1944; în 1946 activa la Diviziunea Afacerilor Consulare, Judiciare și Administrative. Ulterior a condus, cu grad de subdirector, consulatul general al RPR din Viena până la 1 iunie 1948, când a fost înlocuită de **Vasile Petruc** (ACNSAS, Fond SIE, dosar nr. 7471, f. 9; *Anuar diplomatic și consular*, p. 84, 147).

⁹⁴ În 1997, aceasta mărturisea într-o emisiune TV că momentul „comprimărilor” din noiembrie 1947 a găsit-o la Paris, cu o bursă oferită de legatia Franței la București, pentru un doctorat în drept public. A aflat cu surprindere că nu mai face parte din Ministerul Afacerilor Străine și că i-a fost retrasă cetățenia română: „Am plecat cu două valize, crezând că mă voi întoarce după un an. A căzut Cortina de Fier și nu am mai avut voie să mă întorc. Pe de altă parte, în 1947 tot Corpul diplomatic al Regelui a fost dat afară. Cei care au rămas în țară au fost anchetați și mulți dintre aceștia au murit în pușcărie” (Nicole Moț, *Diplomația română. O perspectivă feminină*, București, Editura Eikon, 2019, p. 148).

⁹⁵ *Membrii C.C. al P.C.R. 1945-1989. Dicționar*, lucrare apărută sub egida C.N.S.A.S., București, Editura Enciclopedică, 2004, p. 453.

⁹⁶ Revista „Time” i-a dedicat chiar coperta numărului din 20 septembrie 1948, numind-o „cea mai puternică femeie în viață”, iar revista „Life”, din 3 ianuarie 1949, o descria ca având „o putere de netăgăduit (...) este o femeie extraordinar de dinamică” (Robert Levy, *Gloria și decăderea Anei Pauker*, Iași, Polirom, 2002, p. 13, 211).

⁹⁷ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. T 1.

1948-1 februarie 1949 secretar general al ministerului, apoi consilier ministerial între februarie 1949-ianuarie 1951 - o funcție de legătură între directori și ministru adjunct; ministru adjunct de Externe între ianuarie 1951 și 26 iulie 1952, când a plecat din MAE ca adjunct al ministrului Comerțului Exterior; era soția lui Pantelei Bodnarenco, cu numele românizat Gheorghe Pintilie, șeful Securității din 1948); **Ecaterina Chivu**⁹⁸ (născută Klein, în 1939 colaborea politic cu academicianul Alexandru Rosetti⁹⁹; era soția liderului comunist Chivu Stoica; angajată în MAE la 12 decembrie 1947 ca prim-consilier de legație și șefă a Diviziunii Personalului până în 1951, ulterior lucrând la Direcția I Relații; la 1 martie 1953 era transferată la Institutul de Relații Culturale cu Străinătatea); **Elena Păsculescu**¹⁰⁰ (născută în 1903 în București, absolventă a patru clase gimnaziale; angajată în MAE la 1 dec. 1947 ca prim consul general, director adjunct și director în 1948-1952, soasă din minister în septembrie 1952; sora lui Teohari Georgescu); **Melita Apostol**¹⁰¹ (născută în 1915, nume inițial Schaerf, deținută politic în epoca Antonescu, căsătorită în februarie 1948 cu liderul comunist Gheorghe Apostol; a fost integrată în MAE în septembrie 1948 cu gradul de consilier de legație; a avut funcții la Institutul de Relații Internaționale și la Cabinet, fiind transferată din minister în august 1950 ca șefa Secției Cadrelor de Partid din Exterior de la CC al PCR); **Ida Felix**¹⁰² (născută în 1908, absolventă a două clase școală profesională, membră PCdR din 1931, închisă ani de zile în lagăre din Tg. Jiu și din Transnistria; director adjunct din 1950 și directoare a Cadrelor MAE în anii 1951-1958); **Hortensia Roman**¹⁰³ (născută în 1914 în orașul Santander din Spania; a urmat studii secundare și universitare în orașul spaniol Lerida, absolvite în 1934; între 1939-1945 a activat la Moscova, unde s-a căsătorit cu Valter Roman în decembrie 1944; angajată ca referentă în MAE la 01.12.1947, director adjunct la Direcția Relații III - Europa Occidentală de la 01.02.1949 până la 15.02.1950, când pleacă din minister; este mama primului premier al României postcomuniste); **Cristina Luca**¹⁰⁴ (născută în 1916, cu numele Bianca Marcusohn; a urmat Facultatea de Medicină și a activat în timpul războiului în serviciul de informații al Rezistenței franceze; s-a căsătorit cu generalul MAI, Mihail Boico, fost voluntar în războiul din Spania în anii '30; a fost șefa Direcției culturale din minister până în 1952; este sora mamei politologului Vladimir Tismăneanu); **Rodica Barbu**¹⁰⁵ (născută în

⁹⁸ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. C 12.

⁹⁹ ANIC, Fond CC al PCR – Secția Cadre, dosar nr. R 67.

¹⁰⁰ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. P 10.

¹⁰¹ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. A 20.

¹⁰² AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. F 36.

¹⁰³ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. R 8. În 1967, H. Roman era redactor-șef la Redacția Emisiunilor pentru Străinătate din Comitetul de Radiodifuziune și Televiziune.

¹⁰⁴ Nu am identificat dosarul ei de cadre în Arhiva MAE.

¹⁰⁵ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. B 9. Rodica Barbu a fost și agentă SSI în Belgia, cu numele conspirativ „Relu”. În 1958, era lector de Marxism la ISEP. A rămas ilegal în străinătate în 1965 cu soțul său, fostul diplomat medic **Jules Morel Barbu**, stabilindu-se în Elveția (ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 459001; ACNSAS, Fond SIE, dosar nr. 5500). Precizăm că Jules Barbu a

1920, nume inițial Roza Leibovici; absolventă a Facultății de Litere și Filosofie din București în 1947, deținută politic între 1941-1944 în lagărul de la Tg. Jiu, alături de Melita Apostol; încadrată în MAE ca secretar II la 1 februarie 1948, trimisă secretar I în octombrie 1948 la legația din Bruxelles, pe care a condus-o ca însărcinat cu afaceri până în iulie 1951, apoi directoare adjunctă în minister până la 31 iulie 1952, când se transferă la Comitetul Așezămintelor Culturale); **Eugenia Petre**¹⁰⁶ (născută în 1908, nume inițial Jeti Blum, cu studii la Facultatea de Chimie Industrială din București în 1927-1936, fără examen de stat; angajată în MAE ca șef serviciu la 01.12.1947 și trimisă în decembrie 1948 însărcinat cu afaceri a.i. la Copenhaga, unde a activat până în 1951, apoi a fost referentă pe spațiul Nord în Direcția IV Relații, din 1961 lucra la Oficiul de Studii și Documentare al ministerului, de unde era pensionată la 01.11.1963; vorbea franceza, germana, engleza, daneza și suedeza); **Martha Lupan**¹⁰⁷ (născută în 1924 în Galați, nume inițial Abramovici; absolventă a Facultății de Științe Comerciale și a Facultății de Filologie, șefă de Secție în minister din 1948, în 1957 era referent șef relații; lucra la Direcția Protocol când a fost transferată din minister în mai 1962).

Erau și numeroase alte șefe de Serviciu în minister, precum: **Clara Hönig**¹⁰⁸ (născută în 1915, absolventă a Institutului „M. Gorki” în 1954; angajată a MAE din 1 decembrie 1947, a activat la oficiul din Moscova în 1948-1954, la DRI și la Direcția Protocol; plecată din minister în decembrie 1963); **Aurica Altaras**¹⁰⁹ (născută în 1923, nume inițial Brucker; absolventă a Facultății de Filologie și angajată a MAE în ianuarie 1948, activând ca șef serviciu și șef secție la Direcția Tratatate, în noiembrie 1963 fiind transferată din minister, unde era referent principal relații la Oficiul de Studii și Documentare; cunoștea limbile franceză, engleză și germană); **Paula Hirsch**¹¹⁰ (născută în 1909, cu numele Nussenzweig; angajată în minister în noiembrie 1948, de unde a fost pensionată la 01.11.1964; în 1946 era dactilografă șefă la Comisia română de legătură cu Comisia Aliată de Control); **Sofia Mironescu**¹¹¹ (născută în 1923, cu numele Finkelstein; în iulie 1948 era angajată în minister ca stenodactilografă șefă, fiind de la 01.12.1948 șefă de serviciu; în 1948-1949 a activat la cabinetele secretarilor generali Eduard Mezincescu și Ștefan Cleja, apoi la oficiile din Moscova și Sofia în anii '50, fiind

activat în MAE ca prim secretar de legație la Bruxelles între 1949-1951, fiind recrutat de soția sa pentru a lucra pe linia SSI, înainte de plecarea la post, la 9 septembrie 1949, primind numele conspirativ „Băncilă” și o parolă de legătură (ACNSAS, Fond SIE, dosar nr. 5501, f. 2, 3; AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. B 67).

¹⁰⁶ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 496325, f. 40; AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. B 347. La 1 aprilie 1962 s-a dorit transferarea acesteia la Institutul de Studii pentru Stuf, Celuloză și Hârtie (ICPSH), măsură anulată ulterior.

¹⁰⁷ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. L 15.

¹⁰⁸ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. H 2.

¹⁰⁹ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. A 6.

¹¹⁰ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. H 32.

¹¹¹ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. M 42.

transferată din minister în aprilie 1962); **Ana Corin**¹¹² (născută în 1920 la Receaș, cu numele Katalinić; angajată în MAE la 01.11.1948 ca secretar de presă și încadrată la cabinetul secretarului general Ștefan Cleja; de la 01.05.1957 și până la plecarea din minister, la 01.08.1959, a fost șefa de cabinet a miniștrilor de Externe Gr. Preoteasa, I. Gh. Maurer și A. Bunaciu); **Natașa Nedelcu**¹¹³ (născută în 1922 lângă Storojineț ca Selma Safir, fără studii superioare; a intrat în MAE ca șef secție administrativă la 01.03.1949, lucrând apoi la Direcția Economică și, ulterior, la Direcția Tratatate, de unde a fost transferată din minister la 01.07.1962); **Lucia Șerban**¹¹⁴, soția diplomatului Bazil Șerban (născută în 1907 la Paris, nume anterior Lucienne Reynal; a activat în MAE din 1 ianuarie 1948 până la 1 octombrie 1961); **Ileana Lucian**¹¹⁵, soția diplomatului jurist din anii 1948-1958, Horia Lucian (Leibovici), secretară șefă în minister (născută în 1914 la Londra, unde tatăl ei era reprezentantul unei firme din Brăila, nume anterior Gladys Weintraub, cu studii la Hamburg în 1928-1932; angajată în MAE, în decembrie 1948, ca stenodactilografă șefă, în 1949 activa la oficiul din Berna, în 1951 era șef de serviciu, agentă a Securității între 1953-1956, transferată din minister în noiembrie 1960); **Luiza Mantu**¹¹⁶, soția diplomatului Eugen Mantu (născută în 1920 la București, fostă Louise Leibovici, ilegalistă; în 1948 era consul în minister, de unde a fost transferată la 1 august 1962); **Anca Magheru**¹¹⁷, sora diplomaților Ion și Mihai Magheru (menționată și ca Anka, născută în 1909 în București, absolventă a Facultății de Litere din Paris în 1934; a fost secretar I la legația din Roma în 1950-1955 și din 1960 la ambasada din Praga, pensionată la 1 noiembrie 1968 din poziția de șef serviciu la Direcția Relații Culturale); **Maria Groza**¹¹⁸ (născută în 1918 la Deva, fiica prim-ministrului Petru Groza, ministru adjunct de Externe între 1980-1987; angajată a ministerului și în 1948-1955); **Renée Vițianu**¹¹⁹ de la cabinetul Anei Pauker (născută în 1910 la București, fiica lui Iacob Almuly și a Sofiei - născută Alcalay; arestată în iulie 1948 în Elveția împreună cu soțul ei Solvan Vițianu/Vitzmann, sosit în acea țară în 1947 cu o delegație comercială și acuzat inclusiv de spionaj, la scurt timp după ce fusese numit consilier economic al României la Berna, ea fiind eliberată în august 1948; încadrată în MAE la 01.04.1950, a activat la cabinetul Anei Pauker, plecând din minister la 27.01.1954;

¹¹² AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. C 43.

¹¹³ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. N 23.

¹¹⁴ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. S 81.

¹¹⁵ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. L 21; ACNSAS, Fond Rețea, dosar nr. 19310.

¹¹⁶ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. M 28.

¹¹⁷ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. M 127.

¹¹⁸ AMAE, fond Dosare personale, dosar nr. G 10. Absolventă a Școlii Superioare de Comerț din Sibiu în 1937, este menționată ca diurnistă la ambasada din Moscova în septembrie 1945; diurnistă din martie 1948 în Centrala MAE, din aprilie 1948 activează ca secretar II de legație, iar din 1949 ca referent tehnic. În paralel, între 1949-1953 a fost și asistent universitar la Institutul de Științe Economice din București, între 1953-1955 fiind asistent și lector la Institutul de Comerț Exterior. A fost secretar-interpret al prim-ministrului P. Groza, fiind cunoscătoare a limbilor franceză, germană, rusă și engleză (ANIC, Fond CC al PCR – Cancelarie/Anexe, dosar nr. 346/1978).

¹¹⁹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. V 32.

Solvan Vițianu era director în Ministerul Comerțului Exterior în 1950-1952, apoi consilier economic în China); **Marcela Deutsch**¹²⁰, soția lui Emerich Deutsch, vicepreședinte al Băncii de Stat/Băncii Naționale a RSR în anii '50-'60 (născută în 1921 la Ploiești, nume anterior Abeles; angajată în MAE în 1950, din 1951 a activat la Institutul de Relații Internaționale, unde între 1954-1957 era conferențiar și șef de catedră; plecată din minister la 01.10.1958); **Roberta Gaston Marin**¹²¹ (angajată în MAE la 15.03.1949, în prima lună ca diurnistă, apoi referent șef; a plecat din minister la 01.11.1951; numele inițial era Roberte Marie Jeanne Achard, fiind soția ministrului Energiei Electrice din acel an, ulterior viceprim-ministru în 1962-1969, Gheorghe Gaston Marin, născut Grossman); **Clara Ardeleanu**¹²² (născută în 1916, fiica lui Avram Turcu și a Rașelei, absolventă a liceului evreiesc „Cultura A”, cu bacalaureat susținut în București în 1945, închisă în 1944 în lagărul de deținuți politici de la Tg. Jiu; angajată în minister în ianuarie 1948, a activat ca director adjunct din 1950 până la transferarea sa din instituție la 01.11.1962, când era încadrată la Direcția Consulară¹²³; căsătorită cu cunoscutul ziarist și longeviv șef al Direcției Generale a Presei și Tipăriturilor din anii 1951-1973, Iosif Ardeleanu/Adler). După cum se observă, cei mai mulți dintre cei menționați mai sus au plecat din MAE în anii 1960-1963¹²⁴. Interesant este faptul că o serie de diplomați experimentați (precum Nicolae Gonda, Gavril Gabor, Eugen Mantu, Iosif Dolezal) au fost urmăriți de Securitate în anii 1959-1963, ca

¹²⁰ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. D 63.

¹²¹ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. G 30. Vezi Gheorghe Gaston Marin, *În serviciul României lui Gheorghiu-Dej. Însemnări din viață*, București, Editura Evenimentul Românesc, 2000, p. 45. Gh. Gaston Marin (n. 1918), după absolvirea liceului din Petroșani (1937), a urmat studii de matematică și fizică la Sorbona, în 1937-1938. A obținut o diplomă de inginer electrician la Grenoble (1940), unde, în anii războiului, a urmat un doctorat, activând și în Rezistența franceză. Părinții și sora sa au fost exterminați de germani la Auschwitz

¹²² AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. A 79.

¹²³ La Direcția consulară a activat mulți ani, îndeosebi pe relația țărilor est-europene, consulul **Miron Cossa**, născut în 1909 la Rădăuți, nume inițial Herman Kossower. Licențiat în drept la București în 1933, a intrat în MAE în decembrie 1948, de unde a fost transferat în septembrie 1962. A predat și lecții la Institutul de Relații Internaționale, în 1956-1957 (AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. C 54).

¹²⁴ În legătură cu directoarele din MAE în anii '50, Corneliu Mănescu își amintea că „în '59-'60 era acolo o garnitură în care predominau elementele prosovietice. Cu deosebire femeile. După Ana Pauker, rămăseseră acolo Ida Felix, Cristina Luca, sora lui Teohari Georgescu, pe care nu mai știu cum o chema... Toate femeile prosovietice și cu trecut de ilegalitate. Încetul cu încetul au plecat din minister (...). În 1961, când s-a format Guvernul Maurer, Dej a început să schimbe politica de până atunci. Au venit și au rămas cei tineri ca fiul lui Rangheț, fiul lui Răceanu... [ambii au urmat Institutul de Relații Internaționale din Moscova în anii '50 – n.n.]. Diplomați de limbă engleză, care era mai puțin cunoscută în Ministerul de Externe” (*Convorbiri neterminate. Corneliu Mănescu în dialog cu Lavinia Betea*, Iași, Editura Polirom, 2001, p. 241). Adăugăm și afirmația lui Mircea Răceanu, care considera că „încă de când am intrat în Ministerul Afacerilor Externe [în 1960 – n.n.] am constatat o anumită tensiune care exista între noua generație cu studii superioare – din care făceam parte și care începuse să fie angajată în ultimul an și jumătate – și aparatul ministerului, format în acea perioadă din cadre devotate partidului, mulți din ei foști ilegaliști, angajați la sfârșitul anilor '40, majoritatea cu studii medii. (...) A fost o perioadă extrem de dificilă” (*Avram Bunaciu – Biografie. Reflecții. Corespondență*, editor Liviu Țăranu, București, Editura Enciclopedică, 2011, p. 234).

suspecți de spionaj în favoarea Marii Britanii sau a SUA¹²⁵, deși înainte de 1964 politica externă a RPR a fost subordonată total URSS.

Înlăturarea unor cadre de conducere din MAE în 1952, în frunte cu Ana Pauker (înlocuită în iulie cu **Simion Bughici**¹²⁶), s-a făcut în cadrul unor anchete pe linie de partid, în contextul acuzațiilor de „deviere de dreapta” din acel an. Au fost vizați, în primul rând, responsabili din sectorul financiar-bancar¹²⁷, dar și liderul comunist Vasile Luca, viceprim-ministru din 1949 și ministru de Finanțe între 7 noiembrie 1947 și 9 martie 1952, întemnițat în 1952, decedat în închisoare în 1963. O victimă din MAE a acestor anchete a fost **Eugen Balaș**¹²⁸ (diplomatul Egon Balazs, nume inițial Blatt, născut în 1922; licențiat al Facultății de Drept și Economie din Cluj în 1948), care a ocupat între 1949-1952 funcția de director al Direcției Afacerilor Economice din MAE, anterior activând la legația din Londra. Acesta a fost destituit la 7 aprilie 1952 ca un „element necorespunzător și de neîncredere pentru funcția și instituția de mai sus”¹²⁹, iar în august 1952 a fost arestat, fiind eliberat în 1954. Acesta era apropiat de ministrul adjunct de Finanțe, Alexandru Iacob/Sandor Jakab, de asemenea arestat. Alături de Eugen Balaș au fost scoși din minister, fiind considerați „elemente necorespunzătoare sau dușmănoase”¹³⁰ (atât la ședințele de partid din 15 martie 1952, cât și la 12-13 iunie 1952) și **George Macovescu**¹³¹, medicul **Avram Farchi**¹³² (născut în 1923 la

¹²⁵ Ciprian Nițulescu, *Diplomați români în atenția Securității (1960-1964)*, în *MI*, nr. 1/2022, p. 10-14.

¹²⁶ Născut în 1914, nume anterior Simon David, muncitor textilist intrat în mișcarea comunistă din 1929, cu mai mulți ani petrecuți (între 1934 și 1944) în închisorile din țară și lagărele din Transnistria, apoi ambasador la Moscova, în perioada 1949-1952. A fost ministru de Externe între 11.07.1952 – 03.10.1955 (înlocuit de **Grigore Preoteasa**, născut în 1915, în București, cu studii nefinalizate în anii '30 la Facultatea de Litere și la Academia Comercială; secretar general al MAE din 14 noiembrie 1947, ministru plenipotențiar cl. I la 27 ianuarie 1948, declarant *persona non grata* de Departamentul de Stat al SUA în decembrie 1948 (unde era însărcinat cu afaceri al legației), ministru adjunct de Externe din ianuarie 1949; Gr. Preoteasa avea și el mulți ani de temniță politică între 1934 și 1944; decedat într-un accident aviatic la Moscova la 04.11.1957). În timpul mandatului lui S. Bughici au fost numiți mai mulți miniștri plenipotențieri – precum Marin Florea Ionescu (ministru plenipotențiar la Washington în 1953-1954, apoi la Varșovia în 1955-1959), Iacob Coțoveanu (ambasador la Beijing în 1952-1956), Anton Moisescu (ministru la Washington în 1954-1956 și la Buenos Aires în 1956-1957), Teodor Vlad (nume inițial Magyar, ministru plenipotențiar în Centrala MAE din decembrie 1952; sora sa Estera era soția directorului MAE, N. Gonda) – oameni cu mulți ani de închisoare politică, de profesie tâmplari, fierari, mecanici.

¹²⁷ Vezi și Ciprian Nițulescu, *Funcționari ai B.N.R. în vremuri tulburi (1947-1952)*, în *MI*, nr. 10 (2020), p. 15-19; nr. 11 (2020), p. 42-46.

¹²⁸ Egon Balas, *Voința de libertate. O călătorie primejdioasă prin fascism și comunism*, București, Editura Fundației Culturale Române, 2001, p. 286-290. În 1966, E. Balaș a emigrat, devenind în 1967 profesor de matematici aplicate în cadrul Universității „Carnegie Mellon” din Pittsburgh.

¹²⁹ ANIC, fond CC al PCR – Relații Externe, dosar nr. 21/1952. În dosarul său de cadre din Arhiva MAE este trecută data destituirii 15 martie 1952 (AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. B 12).

¹³⁰ *Diplomații români și devierea de dreapta*, ediție pregătită și studiu introductiv de Florin Constantiniu, București, Editura Tritonic, 2003, p. 16.

¹³¹ Avocat (n. 1913 - d. 2002), membru PCdR din 1936, membru, din octombrie 1944, în Consiliul de Administrație al Societății Române de Radiodifuziune, secretar general la Ministerul Propagandei (martie 1945-1946) și la Ministerul Informațiilor (martie 1946 - noiembrie 1947), consilier de legație,

Turnu Severin; intrat în MAE în 1949, director adjunct la Direcția IV Relații din octombrie 1951 până în martie 1952, când pleacă din minister) sau șeful Direcției Administrative, **Carol Emeric Lustig**¹³³ (născut în 1915; a absolvit patru clase ale Școlii Superioare de Comerț din Satu-Mare, închis în lagăr în anii războiului; încadrat în MAE la 1 decembrie 1947 cu gradul de prim-consul general și director de la 1 februarie 1949; transferat din minister la 16 iulie 1952).

Un alt tânăr diplomat cu funcție de conducere în Ministerul de Externe în 1952, înlăturat din MAE în acel context, a fost **Marcel Aderca**, născut în 1920, fiul scriitorului Felix (Froim) Aderca și al Rificăi, absolvent al Institutului Francez (1939). El a urmat o Școală de Textile în 1939-1940 (fiind exmatriculat conform legilor rasiale din epocă), apoi a frecventat cursurile Colegiului pentru studenți evrei în 1941-1944, ale Facultății de Litere și Filosofie în 1944-1945, lucrând la Editura „Cartea Rusă” între 1945-1948. În ianuarie 1948 a fost trimis să urmeze cursurile de 6 luni ale Institutului de Relații Internaționale, fiind încadrat apoi secretar de presă în MAE, ulterior devenind șeful Serviciului Presă. În 1950 soția sa, Clara Aderca (născută Kahane), era șefa de cabinet a ministrului Comerțului Exterior, Alexandru Bârlădeanu, iar M. Aderca era propus atașat de presă la legația din Berna, însă măsura a fost anulată din cauza legăturilor de concubinaj ale mamei soției cu diplomatul Bernard Waldemar de la legația Suediei din București, acuzat de spionaj. Aceste aspecte au fost reluate în 1952, Marcel Aderca fiind înlăturat din MAE la 15.03.1952 (conform deciziei ministeriale din 03.04.1952)¹³⁴, exclus din PMR în aprilie 1953, iar soția sa (care fusese cerută ca secretară de Teohari Georgescu sau Gh. Gheorghiu-Dej, dar refuzase) a fost transferată în 1952 la „Sovromlemn”¹³⁵.

Potrivit unor documente sovietice, Ana Pauker nu era acuzată de „deviere de dreapta” cu privire la politica externă pe care o promovase, ci pentru că la

inițial însărcinat cu afaceri la Londra, (noiembrie 1947 - 1949), director în MAE (1949-1952), ministru plenipotențiar în SUA (1959-1961), ministru adjunct de Externe (1961-1972; prim-adjunct din 1967), ministru de Externe (octombrie 1972 - martie 1978), președintele Uniunii Scriitorilor (mai 1977 - iulie 1981). Securitatea cunoștea că înainte de război Macovescu fusese colaborator de încredere pe linie de presă al lui Grigore Gafencu, activase în calitate de corespondent al unei agenții americane de presă, avusese relații cu Gr. Constantinescu (consilier la legația din Londra până în 1947) și era căsătorit cu sora unui ziarist evreu maghiar din Ardeal, Tereza, fostă membră a Partidului comunist francez și angajată a Agenției Havas până în 1945, exclusă din PMR în martie 1952 (ACNSAS, Fond Documentar, dosar nr. 8845, vol. 5, f. 60). În Jurnalul său, G. Macovescu menționează că a fost chemat la 1 februarie 1952 de Avram Bunaciu, prim-adjunct al ministrului Ana Pauker, spunându-i că angajamentul său în MAE s-a încheiat. Abia în aprilie 1952 a observat că Securitatea începea să-l supravegheze, primind și informația că urma să fie arestat împreună cu soția, sub acuzația de spionaj (George Macovescu, *Jurnal*, vol. 1: 1952-1982, București, Editura Dominor, 2006, p. 19, 22).

¹³² AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. F 31.

¹³³ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. L 3.

¹³⁴ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. A 15. În perioada 01.10.1951-15.02.1952, Marcel Aderca a fost și șef de lucrări la Institutul de Studii Politice (Institutul de Relații Internaționale) de pe lângă MAE.

¹³⁵ ACNSAS, Fond Rețea, dosar nr. 474080, vol. 1, f. 36.

indicația ei au fost aduse în Institutul de formare a cadrelor mai multe „elemente dubioase, având legături active în America și Israel”. După înlăturarea sa de la conducerea ministerului, a avut loc o disponibilizare a acestora din MAE, numai până în noiembrie 1952 fiind scoși 56 de „paucherști”¹³⁶.

Dincolo de cazurile de rămânere în străinătate a unor diplomați în primul an, tulbure, al mandatului Anei Pauker în fruntea MAE, menționăm două astfel de momente petrecute în 1950, respectiv cazul **Mișa Levin**¹³⁷ (născut în 1915 la Bălți, tipograf de profesie și fruntaș al Partidului Social-Democrat; la 30.12.1947 a fost încadrat în MAE ca prim consilier de legație, în preajma congresului de unificare a PSD¹³⁸ cu PCR din februarie 1948, când a devenit și membru al CC al PMR, era avansat la gradul de ministru plenipotențiar cl. II și numit la Buenos Aires, însă în aprilie 1948 era trimis prim consilier de legație la Roma¹³⁹, unde, în aprilie 1950, a trădat; o notă „strict confidențială” a Ecaterinei Chivu, șefa Direcției Cadre a MAE către MAI din 8 mai 1950, se preciza că s-a cerut ministerului Justiției retragerea cetățeniei române a acestuia și ruga să se facă formele pentru confiscarea bunurilor ce le avea în țară). De asemenea, cazul **Tudor Andreescu**¹⁴⁰ (născut în 1911, cu numele Pantili Abramovici, avocat; trimis, în martie 1947, la Paris consilier de presă de către Ministerul Informațiilor, în noiembrie 1947 a fost angajat în MAE, asigurând conducerea interimară a legației din Bruxelles până în aprilie 1948, când revine la Paris, de unde pleacă în mai 1949 consilier de legație și însărcinat cu afaceri la Haga, unde, după un refuz de a reveni în țară în august 1949, rezolvat prin intervenția sovieticilor a fost destituit din MAE, la 21.09.1950, „pentru trădarea intereselor R.P.R.”).

Primele luni ale Republicii Populare Române au înregistrat și activitatea pe lângă legații ale țării din Occident a unor venerabili reprezentanți ai personalului diplomatic al României anilor '20, reactivați după 1945 în acele țări unde au și trăit anii războiului, respectiv Solomon Rosenthal, Iacob Rosenthal și Eugen Porn. **Solomon Rosenthal**¹⁴¹ era născut în 1872, fusese membru al delegației române la Conferința de Pace de la Paris în 1919-1920, iar între 1927-1932 a deținut funcția

¹³⁶ Ion Calafeteanu, *Scrisori către tovarășa Ana*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005, p. 17.

¹³⁷ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. L 2.

¹³⁸ Un alt fruntaș al PSD, **Barbu (Bernard Ițic) Solomon**, născut în 1904, a fost numit ministru plenipotențiar în Norvegia, în februarie 1948. În anii 1962-1965 era vicepreședinte al Tribunalului Suprem al RPR.

¹³⁹ Consul la legația din Roma în anii 1948-1950 era **Norbert Nicolae Nadu** (născut în 1898 la Iași, nume inițial Nadler), fără studii liceale la acel moment, pensionat din minister în 1959; în 1952 cunoștea franceza, germana, engleza, italiana și învăța limba rusă (AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. N 10).

¹⁴⁰ AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. A 8; ACNSAS, Fond SIE, dosar nr. 5969, f. 11 (Nota SSI menționează că T. Andreescu a cerut azil politic guvernului olandez în iunie 1950). De precizat că în iunie 1950 a avut două tentative de rămânere în străinătate chiar **Mihail Dragomirescu** (născut în 1914, absolvent al Facultății de Litere din București în 1938, din 1945 secretar general al Partidului Național Popular, deputat), însărcinat cu afaceri la Paris în 1948-1949, apoi ministru plenipotențiar la Roma (ACNSAS, Fond SIE, dosar nr. 7596, f. 34-41).

¹⁴¹ Vasile Nistor, *Mari avocați ai României*, București, Editura Universul Juridic, 2011, p. 39.

de președinte al Consiliului Juridic al Ministerului Afacerilor Străine, apoi președinte onorific, primind gradul de ministru plenipotențiar cl. I la 9 iunie 1940. Chiar mareșalul I. Antonescu recunoștea olograf, în 1942, că serviciile aduse țării de S. Rosenthal „au fost f. mari și gratuite, sacrificiu pe care nu l-a făcut niciun român din cei bogați”¹⁴². În perioada decembrie 1946-29 iulie 1948 a fost consilier juridic onorific al legației din Paris, fiind solicitat și în chestiunea procesului Cretzianu. În Statele Unite ale Americii își desfășura activitatea **Iacob Rosenthal**, fără legătură de rudenie cu primul. Născut în 1879, fost director al ziarelor „Adevărul” și „Dimineța”, a fost trimis în 1928 ca atașat de presă la New York de către ministrul de Externe N. Titulescu (fapt ieșit din comun în acea perioadă, ca evreu), fiind concediat la începutul anului 1938 de guvernul Goga - A.C. Cuza. În 1946 fusese încadrat oficial consilier financiar la legația din Washington și semnase apoi jurământul de credință RPR la 1 ianuarie 1948, însă putea să fie folosit doar „ocazional și sub control pentru lucrări speciale”, așa cum menționa o telegramă din 30 martie 1948 a consilierului Vlad Mărdărescu de la legația din SUA. La 7 martie 1949 atribuțiile lui Rosenthal (care înființase în mai 1948 un serviciu de pachete către țară la New York) erau retrase. **Eugen Porn** era născut în 1882, fiind doctor în Litere și Filosofie și fost conferențiar de corespondență comercială italiană la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București în anii 1915-1919. Între 1925 și 1 august 1940 a activat în calitate de consilier economic pe lângă legația din Roma, fiind concediat din considerente rasiale. După război a fost, între martie 1946 și 24 aprilie 1948, reprezentantul României în Comitetul Permanent al Institutului Internațional de Agricultură de la Roma (inclus apoi în F.A.O.), iar la 12 mai 1947 a fost numit consilier tehnic onorific pe lângă legația României din Italia, după ce însărcinatul cu afaceri M. Cămărășescu semnala la 17.04.1947 că E. Porn „ne-a fost de mare utilitate în acțiunea dusă aici pentru ajutorarea țării noastre în actuala criză alimentară”¹⁴³.

Referitor la domeniul economic din epoca primilor ani ai RPR, adăugăm în final câteva nume de șefi ai Agențiilor economice¹⁴⁴, ce funcționau în general pe lângă legațiile și ambasadele României, aceștia având statut diplomatic, dar aparținând Ministerului Comerțului Exterior, înființat în octombrie 1948. La Belgrad, în 1948 (chiar înainte de schisma dintre Stalin și Tito), conducea Agenția economică a României inginerul **Toma Aldea**, născut în 1906, nume inițial Otto Kaufman, fiul directorului unei sucursale a Băncii Marmorosh, Blank & Co. A urmat Politehnica din Caen (Franța), devenind inginer electrotehnic specializat în motoare de avioane, dar și doctor în Științe economice în 1930. În anii 1935-1938 activa la SARTA (Societatea mixtă de transport aerian), unde Aldea era un personaj influent. În timpul războiului s-a aflat în mijlocul partizanilor antifasciști din Croația, Muntenegru și Albania, fiind în legătură cu reprezentanții

¹⁴² AMAE, Fond Problema 77, dosar personal nr. R 50.

¹⁴³ AMAE, Fond Problema 77, dosar personal nr. P 111.

¹⁴⁴ Ciprian Nițulescu, *Reprezentanți economici în străinătate ai României (1947-1952)*, în „Caietele CNSAS”, nr. 2 (22) (2018), p. 341-384.

sovieticilor din Balcanii de Vest¹⁴⁵. În 1946-1948 era director adjunct al Direcției Acordurilor cu Străinătatea, fiind numit la 1 mai 1948 consilier economic pe lângă Ambasada RPR din Iugoslavia¹⁴⁶, însă a fost rechemat la 29 iunie 1948 cu prilejul excluderii din Cominform a acestei țări. La 6 mai 1950, T. Aldea a fost transferat din minister la „Sovromconstrucții”. În Cehoslovacia lucra ca secretar economic la ambasada română în 1948-1949, **Andrei Sebastian**, născut în 1917, nume inițial Benjamin Hechter, fratele scriitorului Mihail Sebastian. A. Sebastian a urmat studii în Litere (nefinalizate) și Drept (licențiat în 1939), continuate în 1939 cu un doctorat în Științe politico-economice. După război a devenit membru PCR, fiind în 1945-1946 administrator al Casei de Administrare și Supraveghere a Bunurilor Inamice (CASBI) la Întreprinderea „Metaloglobus” și la Fabrica de șampanie „Rhein”. În martie 1948 a fost trimis la Agenția economică din Praga (condusă de inginerul Alexandru Ciubuc din 1946 până în martie 1950, când a fost adus în țară sub arest). În octombrie 1949, Sebastian a fost chemat în țară în interes de serviciu, însă nu i s-a mai permis întoarcerea la post, fiind supus unor verificări prelungite pe linie de partid. La 4 ianuarie 1951 a fost exclus din ministerul Comerțului Exterior (unde era director adjunct), iar în iulie 1952 și din PMR. În 1955 acesta nota într-o autobiografie că „verificarea mea a început, a continuat și s-a sfârșit cu întrebări despre fratele meu, Mihail Sebastian. Prima întrebare a fost despre legăturile lui cu Nae Ionescu. Ultima, dacă nu mă înșel, despre legăturile lui cu Anton Bibescu”¹⁴⁷. În 1961 a emigrat în Franța. La Budapesta era, în 1949-1952 consilier economic **Vasile Dinu** (născut în 1909 la Borsec, nume inițial Benjamin Eisig; a absolvit liceul la Budapesta, iar Politehnica la Berlin¹⁴⁸; între 1952-1954 a condus Agenția din Londra, în 1954-1958 a fost șeful Agenției economice din Cairo). La Budapesta activa, în 1949, ca secretar economic, Philip Ernest, care la sfârșitul anilor '50 conducea Agenția economică din Frankfurt (generalul M. Pacepa, subalternul său atunci, menționându-l în memoriile sale). La Berlin șeful Agenției economice între 1951-1958 a fost **Alexandru Costin** (născut în 1911, nume inițial Alexandru Kohn, absolvent al Școlii Superioare de Comerț din Lipova în 1929), iar la Paris șeful Agenției economice, între 1949-1955, a fost **Sorin Firu** (născut în 1909, nume inițial Solomon Feldstein; în 1941 obținea diploma de inginer constructor la

¹⁴⁵ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 401228, vol. 1, f. 156-158.

¹⁴⁶ La oficiul din Belgrad a activat ca secretar I, în anii 1946-1948, diplomatul **Constantin Beaca**. Născut în 1913 la Bitola (actual în Macedonia de Nord), unde a absolvit, în 1927, Școala franceză, terminând apoi Școala Superioară de Comerț din Salonic (1931) și Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București (1935). Între 1938-1946 a lucrat la Creditul Minier, fiind încadrat în Ministerul de Externe la 10.05.1946. După încheierea misiunii diplomatice în Iugoslavia, a fost încadrat la Direcția Protocolului din MAE, de unde se transferă contabil la Centrofarm în 1949. Membru PCR din 1945 până în 1950, când a fost exclus. Potrivit unei Note a Securității din 1961, cunoștea mai multe limbi străine (sârbo-croată, bulgară, rusă, greacă, franceză, italiană, spaniolă), fiind recrutat în 1951 pentru supravegherea informativă a „macedonenilor” (ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 401248, f. 12v.).

¹⁴⁷ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 377291, f. 40-41.

¹⁴⁸ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 415704, f. 18-23.

Politehnica din București, ofițer de informații externe¹⁴⁹ sub acoperire între 1949-1957, inclusiv ca prim șef al Oficiului Național de Turism „Carpați” în 1955-1957). Prim-consilier economic pe lângă legația din Londra a fost, în 1948-1949, **Jacques Berman** (născut în 1900 în București, absolvent al Școlii Superioare Tehnice din Graz, inginer constructor, întemnițat între 1952-1957 pentru acuzații de spionaj în favoarea Marii Britanii, în cadrul procesului lui Lucrețiu Pătrășcanu; în 1969 a emigrat cu familia în SUA¹⁵⁰). Consilier economic pe lângă legația RPR din Roma în 1949 a fost **Marcel Gerard** (născut în 1902, fiul unui subdirector al Băcii Marmorosh, Blank & Co., cu studii de Chimie industrială la Bruxelles în 1921-1924; a fost până în 1948 și subdirector al Serviciului Special de Informații, având numele conspirativ „Grecu”¹⁵¹). Șeful Agenției economice din Berna între 1950-1953 a fost **Iacob Măgură** (născut în 1899, nume inițial Iancu Leibovici, absolvent de liceu, tatăl prezentatoarei tv din anii '60, Ioana Măgură-Bernard; în 1948-1949 a lucrat la Agenția economică din Londra, în anii '50 a fost director în minister, iar în timpul misiunii la Berna a fost și rezident SSI¹⁵²; există indicii că după retragerea neașteptată a lui Măgură de la post în 1953, conducerea Agenției a fost asigurată de Hună Bogdan, născut în 1895, nume inițial Grünberg; a activat la Berna până în 1957, tatăl diplomatului Corneliu Bogdan). La Buenos Aires șeful Agenției economice între decembrie 1946 și 1 august 1949 a fost **Gheorghe Ernest Țari** (născut în 1910, fiul colonelului de stat-major Nicolae Țari, doctor în Drept și Științe economice la Paris, apoi atașat comercial pe lângă legația României din Argentina în 1938-1940; mama lui era fiica Rașelei și a lui Ernest Marcovici, doctor în Medicină¹⁵³). Consilierul economic al României în Argentina între 1949-1951 a fost **Iosif Hîncu** (născut în 1897, nume inițial Haim Iosef Haimovici, absolvent de 7 clase elementare; în anii '50 a fost director adjunct și director în minister, iar între 1957-1959 a condus Agenția economică din SUA). Au fost și alți consilieri economici care au activat pe lângă oficiile diplomatice în anii 1948-1952, precum **Mihai Anghel** (născut în 1912, nume inițial Michel Bernstein, absolvent de 3 clase la Școala comercială „Cultura” în 1927, trimis în lagărul de la Tg. Jiu în 1941-1942, apoi bibliotecar în 1942-1944 în lagărele din Transnistria - Vapniarka și Grosulovo, dar și în lagărul Tg. Jiu în 1944; secretar economic la Agenția din Viena în 1949-1950 și la Berlin în 1950-1952, șeful Agenției din Viena în 1952-1958)¹⁵⁴ sau **Adalbert Sternheim** (născut în 1905, absolvent al liceului evreiesc din Timișoara în 1923; șeful Agenției economice din Viena între mai 1951-1953, ulterior șeful Agenției economice din Sofia între ianuarie 1954-1956)¹⁵⁵. Sternheim a fost secondat, în calitate de consilier economic

¹⁴⁹ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 550960, f. 41, 93, 159.

¹⁵⁰ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 528841, vol. 2, f. 4.

¹⁵¹ ACNSAS, Fond Rețea, dosar nr. 20489, f. 15.

¹⁵² ACNSAS, Fond SIE, dosar nr. 8416, f. 30.

¹⁵³ ACNSAS, Fond SIE, dosar nr. 278, f. 1-7, 16.

¹⁵⁴ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 502309, f. 11, 74-76, 94.

¹⁵⁵ Ibidem, f. 317-318.

în 1950-1952 (dar ca reprezentant al ICE „Metalimport”, conform unor indicii) pe lângă Reprezentanța politică a RPR la Viena¹⁵⁶ de **Iosif Petroianu**¹⁵⁷, născut în 1905, nume inițial Goldstein, absolvent al Politehnicii din București în 1928, subdirector general la R.A.T.A. în 1945-1947.

Concluzionând, se observă din exemplele prezentate că în perioada analizată au lucrat în Ministerul de Externe, dar și în Ministerul Comerțului Exterior, numeroși cetățeni români cu origine evreiască. Fiind o perioadă tulbură, stalinistă, în MAE lucrau oameni cu ani petrecuți în închisorile politice și în activitatea conspirativă, ilegalistă, în luptele de partizani din alte țări sau chiar cu experiența dureroasă în familiile lor a lagărelor de exterminare hitleriste. De asemenea, în minister mai activau în acea perioadă și câțiva reprezentanți ai fostei burghezii. Erau timpuri fără concursuri de admitere și promovare, în care persoane fără studii liceale obțineau înalte grade diplomatice, erau ani în care Războiul Rece dintre țările capitaliste și cele aflate sub controlul URSS ajunsese la apogeu. În acele timpuri s-au format însă și reprezentanți de seamă ai diplomației României postbelice, intrați în minister în 1948, dar activi și în anii '80.

Between the Royal Coat of Arms and the Red Star. Aspects regarding the diplomatic personnel of Romania (1947-1952)

Abstract

The cleansing of the entire diplomatic and administrative personnel of the Ministry of Foreign Affairs of the Romanian Kingdom in the second half of 1947 involved the creation of a new profile of the Romanian diplomat during the following years, in an era of the global Cold War, when the Romanian diplomatic corps was led by the communist leader Ana Pauker. Besides the new wave of diplomats of working origin (in an age of “class struggle” and of the primordial role of the One-Party-State), the study presents, as exceptions, diplomats from the Antonescu era, who remained in the Ministry of Foreign

¹⁵⁶ La Viena lucra în 1951, ca secretar III și însărcinat cu afaceri, **Iosif Beseadovschi**, numit ulterior Gheorghiu (n. 1921 la Lipnic – Soroca, fiul lui Marc și Maria, ajustor mecanic, absolvent al IRI în 1950 și angajat în MAE la cabinetul ministrului A. Pauker), retras de la Viena în 1958; în 1960-1962 era însărcinat cu afaceri în Danemarca, apoi director adjunct și director al Direcției Cadre, consilier la ambasada din Washington în 1967-1969, ambasador în Japonia, Australia și Noua Zeelandă în 1969-1973, transferat la Ministerul Muncii la 01.08.1976 (AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. G 259). Tot la Viena a activat, în 1951-1952, cu acoperire diplomatică de secretar III, și ofițerul de securitate **Emanoil Zeides**. Născut în 1925 la București, de profesie electrician, a fost încadrat în Serviciul Special de Informații la 15.05.1945, an în care a devenit și membru PCR. A rămas ofițer activ de informații externe până la 01.12.1978, executând misiuni permanente în anii 1951-1957, 1957-1959, 1964-1966 și 1974-1975 la oficiile diplomatice ale României din Austria, RDG, Danemarca și Norvegia. Un document al DSS menționa că la momentul trecerii sale în rezervă, în 1978 (în contextul dezertării generalului M. Pacepa), „a fost probabil singurul care era provenit din vechiul SSI” (ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 552446, vol. 1, f. 2; AMAE, Fond Dosare personale, dosar nr. Z 10).

¹⁵⁷ ACNSAS, Fond Informativ, dosar nr. 530335, vol. 1, f. 31-33, 311.

Affairs after November 1947, important intellectuals of the interwar Romania, holding positions of plenipotentiary ministers of the new Romanian Popular Republic, several among from the first members of the Romanian Communist Party, employed with the ministry in 1946, beside representatives of the Diplomatic Corps from 1947-1952 (to whom we added also the heads of Economic Agencies attached to the diplomatic offices of those years), grouped by the areas of higher education, inclusively PhD, completed by them actually during the years of the Romanian Kingdom. The study points out that, unlike in the previous decades, during the Pauker period of the ministry, many representatives of national minorities (especially Jews), many women were hired in the Diplomatic Corps, but also representatives of some professions, such as physicians, which were not, as a rule, previously accepted. That being also a historical period of contact between two political-social regimes, we should notice that, unlike in the subsequent communist decades, there were in the ministry, people coming from the bourgeoisie. Even if that was a Stalinist portion of the Romanian history, most of the diplomats presented not being any longer among the ministry personnel during the national-communism years after 1963, however, some representatives of Ana Pauker's entourage from the Ministry of Foreign Affairs, such as Corneliu Bogdan and Radu Comsa, resumed their career, holding important positions in the Romanian Diplomatic Corps after 22 December 1989.

Keywords: The Romanian Ministry of Foreign Affairs; Ana Pauker; diplomatic personnel; Stalinism.

ABREVIERI

<i>AARMSI</i>	= Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice
<i>AARMSL</i>	= Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Literare
<i>AARPAD</i>	= „Analele Academiei Române”, seria II, București, 1879-1916
<i>AA.SS.</i>	= <i>Acta Sanctorum</i> , ed. Bollandisti, III ^a ediție, Parigi 1863-1870
<i>AB</i>	= Arhivele Basarabiei
<i>ACNSAS</i>	= Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității
<i>AE</i>	= L’Année Epigraphique, Paris
<i>AIR</i>	= Arhiva Istorică a României
<i>AIAC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj
<i>AIIAI</i>	= Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, Iași
<i>AIIC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie Cluj
<i>AIINC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie Națională, Cluj
<i>AIIX</i>	= Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, Iași
<i>ALIL</i>	= Anuarul de Lingvistică și Istorie Literară, Iași
<i>ALMA</i>	= <i>Archivum Latinitatis Medii Aevi</i> . Genève.
<i>AM</i>	= Arheologia Moldovei, Iași
<i>AMAE</i>	= Arhiva Ministerului Afacerilor Externe
<i>AmAnthr</i>	= American Anthropologist, New Series, Published by Wiley on behalf of the American Anthropological Association
<i>AMM</i>	= Acta Moldaviae Meridionalis, Vaslui
<i>AMMB</i>	= Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași
<i>AMN</i>	= Acta Musei Napocensis
<i>AMR</i>	= Arhivele Militare Române
<i>AMS</i>	= Anuarul Muzeului din Suceava
<i>ANB</i>	= Arhivele Naționale, București
<i>ANC</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Județean Cluj
<i>ANDMB</i>	= Arhivele Naționale. Direcția Municipiului București
<i>ANG</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Județean Galați
<i>ANI</i>	= Arhivele Naționale, Iași
<i>ANIC</i>	= Arhivele Naționale Istorice Centrale
<i>ANR-Cluj</i>	= Arhivele Naționale, Cluj-Napoca
<i>ANR-Sibiu</i>	= Arhivele Naționale, Sibiu
<i>ANRM</i>	= Arhivele Naționale ale Republicii Moldova, Chișinău
<i>ANRW</i>	= Aufstieg und Niedergang der römischen Welt, Berlin-New York
<i>ANSMB</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Municipiului București
<i>ANV</i>	= Arhivele Naționale, Vaslui
<i>AO</i>	= Arhivele Olteniei
<i>AP</i>	= Analele Putnei
<i>APH</i>	= Acta Poloniae Historica, Varșovia
<i>AqLeg</i>	= <i>Aquila Legionis. Cuadernos de Estudios sobre el Ejército Romano</i> , Salamanca
<i>AR</i>	= Arhiva Românească
<i>ArchM</i>	= Archiva Moldaviae, Iași
<i>ArhGen</i>	= Arhiva Genealogică
<i>„Arhiva”</i>	= „Arhiva”. Organul Societății Științifice și Literare, Iași
<i>ArhMold</i>	= Arheologia Moldovei

ASRR	= Arhiva Societății Române de Radiodifuziune
AȘUI	= Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
ATS	= Ancient Textile Series, Oxbow Books, Oxford și Oakville
AUAIC	= Arhiva Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
AUB	= Analele Universității „București”
BA	= <i>Biblioteca Ambrosiana</i> , Roma, Città Nuova Editrice
BAR	= Biblioteca Academiei Române
BArchB	= Bundesarchiv Berlin
BAR int. ser.	= British Archaeological Reports, International Series
BBRF	= Buletinul Bibliotecii Române din Freiburg
BCIR	= Buletinul Comisiei Istorice a României
BCMI	= Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice
BCU-Iași	= Biblioteca Centrală Universitară, Iași
BE	= Bulletin Epigraphique
BF	= Byzantinische Forschungen, Amsterdam
BJ	= Bonner Jahrbücher, Bonn
BMI	= Buletinul Monumentelor Istorice
BMIM	= București. Materiale de istorie și muzeografie
BNB	= Biblioteca Națională București
BNJ	= Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher
BOR	= Biserica Ortodoxă Română
BS	= Balkan Studies
BSNR	= Buletinul Societății Numismatice Române
ByzSlav	= Byzantinoslavica
CA	= Cercetări arheologice
CAI	= Caiete de Antropologie Istorică
CartNova	= <i>La ciudad de Carthago Nova 3: La documentación epigráfica</i> , Murcia
CB	= Cahiers balkaniques
CBI	= <i>Der römische Weihebezirk von Osterburken. Corpus des griechischen und lateinischer Beneficiärer – Inschriften des Römischen Reiches</i> , Stuttgart
CC	= Codrul Cosminului, Suceava (ambele serii)
CCAR	= Cronica cercetărilor arheologice din România, CIMEC, București
CCh	= <i>Corpus Christianorum</i> , Turnhout
CChSG	= <i>Corpus Christianorum. Series Graeca</i>
CCSL	= <i>Corpus Christianorum Series Latina</i> , Turnhout, Brepols
CDM	= <i>Catalogul documentelor moldovenești din Arhivele Centrale de Stat</i> , București, vol. I-V; supl. I.
CDȚR	= <i>Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului</i> , București, vol. II-VIII, 1974-2006
Chiron	= Chiron: Mitteilungen der Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts, 1971
CI	= Cercetări istorice (ambele serii)
CIL	= <i>Corpus Inscriptionum Latinarum</i> , Berlin
CL	= Cercetări literare
CLRE	= <i>Consuls of the Later Roman Empire</i> , eds. R. S. Bagnall, A. Cameron, S. R. Schwartz, K. A. Worp, Atlanta, 1987
CN	= Cercetări Numismatice
CNA	= Cronica Numismatică și Arheologică, București
CSCO	= <i>Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium</i> , Louvain
CSEA	= <i>Corpus Scriptorum Ecclesiae Aquileiensis</i> , Roma, Città Nuova Editrice
CSEL	= <i>Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum</i> , Wien, De Gruyter
CSPAMI	= Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Centrale, Pitești
CT	= Columna lui Traian, București

<i>CTh</i>	= <i>Codex Theodosianus</i> . Theodosiani, Libri XVI cum constitutionibus Sirmondianis, I, edidit adsumpto apparatu P. Kruegeri, Th. Mommsen, Hildesheim, 1970-1971
<i>Cv.L</i>	= Convorbiri literare (ambele serii)
„ <i>Dacia</i> ”, <i>N.S.</i>	= Dacia. Nouvelle Série, Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, București
DANIC	= Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale
DGAS	= Direcția Generală a Arhivelor Statului
<i>DI</i>	= Diplomatarium Italicum
<i>DIR</i>	= <i>Documente privind istoria României</i>
<i>DIRRI</i>	= <i>Documente privind Istoria României. Războiul pentru Independență</i>
<i>DOP</i>	= Dumbarton Oaks Papers
<i>DTN</i>	= <i>Din trecutul nostru</i> , Chișinău
<i>DRH</i>	= <i>Documenta Romaniae Historica</i>
<i>EB</i>	= Études Balkaniques
<i>EBPB</i>	= Études byzantines et post-byzantines
<i>EDCS</i>	= <i>Epigraphik-Datenbank Clauss-Slaby</i> (http://www.manfredclauss.de/)
<i>EDR</i>	= <i>Epigraphic Database Roma</i> (http://www.edr-edr.it/default/index.php)
<i>EpigrAnat</i>	= <i>Epigraphica Anatolica</i> , Münster
<i>ERAsturias</i>	= F. Diego Santos, <i>Epigrafia Romana de Asturias</i> , Oviedo, 1959.
<i>EuGeSta</i>	= <i>Journal of Gender Studies in Antiquity</i>
<i>Gerión</i>	= <i>Gerión</i> . Revista de Historia Antigua, Madrid
<i>GB</i>	= Glasul Bisericii
<i>GCS</i>	= <i>Die Griechischen Christlichen Schriftsteller</i> , Leipzig, Hinrichs, 1897-1969
<i>GLK</i>	= <i>Grammatici Latini Keil</i>
<i>HEp</i>	= <i>Hispania Epigraphica</i> , Madrid
„ <i>Hierasus</i> ”	= <i>Hierasus</i> . Anuarul Muzeului Județean Botoșani, Botoșani
<i>HM</i>	= <i>Heraldica Moldaviae</i> , Chișinău
<i>HU</i>	= <i>Historia Urbana</i> , Sibiu
<i>HUI</i>	= <i>Historia Universitatis Iassiensis</i> , Iași
<i>IDR</i>	= <i>Inscripțiile din Dacia romană</i> , București-Paris
<i>IDRE</i>	= <i>Inscriptions de la Dacie romaine. Inscriptions externes concernant l'histoire de la Dacie</i> , I-II, Bucarest, 1996, 2000
<i>IGLN</i>	= <i>Inscriptions grecques et latines de Novae</i> , Bordeaux
<i>IGLR</i>	= <i>Inscripțiile grecești și latine din secolele IV-XIII descoperite în România</i> , București, 1976
<i>ILLPecs</i>	= <i>Instrumenta Inscripta Latina. Das römische Leben im Spiegel der Kleininschriften</i> , Pecs, 1991
<i>ILAlg</i>	= <i>Inscriptions latines d'Algérie</i> , Paris
<i>ILB</i>	= <i>Inscriptiones Latinae in Bulgaria repertae. Inscriptiones inter Oescum et Iatrum repertae</i> , Sofia, 1989
<i>ILD</i>	= <i>Inscripții latine din Dacia</i> , București
<i>ILN</i>	= <i>Inscriptiones latines de Novae</i> , Poznań
<i>ILLPRON</i>	= <i>Inscriptionum Lapidarium Latinarum Provinciae Norici usque ad annum MCMLXXXIV repertarum indices</i> , Berlin, 1986
<i>ILS</i>	= <i>Inscriptiones Latinae Selectae</i> , 1892
<i>IMS</i>	= <i>Inscriptiones Moesiae Superioris</i> , Belgrad
<i>IN</i>	= „Ioan Neculce”. Buletinul Muzeului Municipal Iași
<i>ISM</i>	= <i>Inscripțiile din Scythia Minor grecești și latine</i> , București, vol. I-III, 1983-1999
<i>JGO</i>	= <i>Jahrbücher für Geschichte Osteuropas</i>
<i>JL</i>	= <i>Junimea literară</i>
<i>JRS</i>	= <i>The Journal of Roman studies</i> , London
<i>LR</i>	= <i>Limba română</i>
<i>Lupa</i>	= <i>Ubi Erat Lupa</i> (http://lupa.at/)

MA	= Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț
MCA	= Materiale și cercetări arheologice
MEF	= <i>Moldova în epoca feudalismului</i> , vol. I-XII, 1961-2012, Chișinău
MEFRA	= <i>Mélanges de l'École française de Rome: Antiquité</i> , Roma
MGH	= <i>Monumenta Germaniae Historica inde ab anno Christi quingentesimo usque ad annum millesimum et quingentesimum auspiciis societatis aperiendis fontibus rerum Germanicarum medii aevi</i> , Berlin 1877-
MI	= Magazin istoric, București
MIM	= Materiale de istorie și muzeografie
MM	= Mitropolia Moldovei
MMS	= Mitropolia Moldovei și Sucevei
MN	= Muzeul Național, București
MO	= Mitropolia Olteniei
MOF	= Monitorul Oficial al României
Navarro	= M. Navarro Caballero, <i>Perfectissima femina. Femmes de l'élite dans l'Hispanie romaine</i> , Bordeaux, 2017.
NBA	= <i>Nuova Biblioteca Agostiniana</i> , Roma, Institutum Patristicum Augustinianum
NDPAC	= <i>Nuovo Dizionario Patristico e di Antichità Cristiane</i> , I, A-E, 2e edizione, Marietti, 2006; III, P-Z, 2e edizione, Marietti, 2008
NEH	= <i>Nouvelles études d'histoire</i>
OI	= Opțiuni istoriografice, Iași
OPEL	= <i>Onomasticon provinciarum Europae latinarum</i> , vol. I-IV, Budapesta-Viena, 1994-2002
PG	= <i>Patrologiae cursus completus, Series Graeca</i> , ed. J.-P. Migne, Paris, 1886-1912
PIR	= <i>Prosopographia Imperii Romani. Saec. I.II.III</i> , editio altera, Berlin.
PLRE	= <i>Prosopography of the Later Roman Empire</i> , 3 vol., eds. A. H. M. Jones, J. R. Martindale, and J. Morris, Cambridge, 1971-1992
RA	= Revista arhivelor
RBAR	= Revista Bibliotecii Academiei Române, București
RC	= Revista catolică
RdI	= Revista de istorie
REByz	= <i>Revue des Études Byzantines</i>
RER	= <i>Revue des études roumaines</i>
RESEE	= <i>Revue des études Sud-Est européennes</i>
RHP	= <i>Die römischen Hilfstruppen in Pannonien während der Prinzipatszeit. I: Die Inschriften</i> , Viena
RHSEE	= <i>Revue historique de Sud-Est européen</i>
RI	= Revista istorică (ambele serii)
RIAF	= Revista pentru istorie, arheologie și filologie
RIB	= <i>Roman Inscriptions of Britain</i> , Londra
RIM	= Revista de Istorie a Moldovei, Chișinău
RIR	= Revista istorică română, București
RIS	= Revista de istorie socială, Iași
RITL	= Revista de istorie și teorie literară
RIU	= <i>Die römischen Inschriften Ungarns</i> , Budapesta
RJMH	= <i>The Romanian Journal of Modern History</i> , Iași
RM	= Revista muzeelor
RMD	= <i>Roman Military Diplomas</i> , Londra
RMM	= <i>Römische Militärdiplome und Entlassungsurkunden in der Sammlung des Römisch-Germanischen Zentralmuseums</i> , Mainz
RMM-MIA	= Revista muzeelor și monumentelor, seria Monumente istorice și de artă
RMR	= Revista Medicală Română
RRH	= <i>Revue roumaine d'histoire</i>

<i>RRHA</i>	= Revue roumaine de l'histoire de l'art
<i>RRHA-BA</i>	= Revue Roumaine d'Histoire de l'Art. Série Beaux Arts
<i>RSIAB</i>	= Revista Societății istorice și arheologice bisericești, Chișinău
<i>Rsl</i>	= Romanoslavica
<i>SAHIR</i>	= Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae, București
<i>SAI</i>	= Studii și Articole de Istorie
<i>SCB</i>	= Studii și cercetări de bibliologie
<i>SCh</i>	= <i>Sources Chrétiennes</i> , Paris
<i>SCIA</i>	= Studii și cercetări de istoria artei
<i>SCIM</i>	= Studii și cercetări de istorie medie
<i>SCIV/SCIVA</i>	= Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie)
<i>SCN</i>	= Studii și Cercetări Numismatice, București
<i>SCȘI</i>	= Studii și cercetări științifice, Istorie
<i>SEER</i>	= The Slavonic and East European Review
<i>SHA</i>	= <i>Scriptores Historiae Augustae</i>
<i>SJAN</i>	= Serviciul Județean al Arhivelor Naționale
<i>SMIC</i>	= Studii și materiale de istorie contemporană, București
<i>SMIM</i>	= Studii și materiale de istorie medie, București
<i>SMIMod</i>	= Studii și materiale de istorie modernă, București
<i>SOF</i>	= Südost-Forschungen, München
<i>ST</i>	= Studii Teologice, București
<i>StAntArh</i>	= <i>Studia Antiqua et Archaeologica</i> , Iași
<i>T&MBYZ</i>	= <i>Travaux et Mémoires du Centre de recherches d'histoire et de civilisation byzantines</i>
<i>ThD</i>	= Thraco-Dacica, București
<i>TR</i>	= Transylvanian Review, Cluj-Napoca
<i>TV</i>	= Teologie și viața, Iași
<i>ZPE</i>	= Zeitschrift für Papyralogie und Epigraphik
<i>ZSL</i>	= Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde